

Primjer radioničke nastave na temu stvaralaštva Josepha Beuysa

---

Agostini Bastašić, Kristina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:939449>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za germanistiku,
Odsjek za povijest umjetnosti
Nastavnički smjer

Kristina Agostini Bastašić

Primjer radioničke nastave na temu stvaralaštva Josepha Beuysa:
povezivanje sadržaja Likovne umjetnosti i Njemačkoga jezika u
knjižnici Goethe-Instituta u Zagrebu

Diplomski rad

Mentori: dr. sc. Marija Lütze-Miculinić, izv. prof.

dr. sc. Josipa Alviž, doc.

Zagreb, veljača 2023.

Temeljna dokumentacijska kartica

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za germanistiku
Odsjek za povijest umjetnosti
Diplomski studij

Diplomski rad

PRIMJER RADIONIČKE NASTAVE NA TEMU STVARALAŠTVA JOSEPHA BEUYSA: POVEZIVANJE SADRŽAJA LIKOVNE UMJETNOSTI I NJEMAČKOG JEZIKA U KNJIŽNICI GOETHE-INSTITUTA U ZAGREBU

An example of a workshop on the subject of the creativity of Joseph Beuys: connecting the contents of Fine Art and the German language in the library of the Goethe-Institut in Zagreb

Kristina Agostini Bastašić

SAŽETAK

U ovom se diplomskom radu donosi prijedlog radioničke nastave s temom umjetnosti Josepha Beuysa. Radionica je zamišljena kao izvannastavna aktivnost u trajanju od dva školska sata u knjižnici Goethe-Instituta u Zagrebu. Radionica je namijenjena učenicima na A2 i B1 razini znanja njemačkog jezika osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta. U radu se iznosi važnost izvannastavnih mjesta za učenje te njihovo uklapanje u predmetni kurikulum predmeta Likovna umjetnost i Njemački jezik. Detaljno se izlažu dva primjera radioničke nastave: jedan za A2 razinu znanja njemačkog jezika, a drugi za B1 razinu znanja njemačkog jezika. Tijekom trajanja radioničke nastave naglasak je na samostalnom učeničkom radu, kontaktu s reprodukcijama umjetničkih djela, kao i na korištenju interaktivnih aktivnosti te vođenog promatranja likovnog djela kako bi učenici došli do zaključaka. Radionička nastava završava predstavljanjem učeničkih radova.

Rad je pohranjen u: knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Rad sadrži: 65 stranice, 3 reprodukcije. Izvornik je na hrvatskom jeziku.

Ključne riječi: Joseph Beuys, radionička nastava, srednjoškolski predmeti Likovna umjetnost i Njemački jezik, izvannastavna mjesta za učenje, Goethe-Institut Kroatien

Mentor: dr. sc. Marija Lütze-Miculinić, izv. prof., Odsjek za germanistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Komentor: dr. sc. Josipa Alviž, docentica, Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Ocjenjivač: dr. sc. Aleksandra Ščukanec, izv. prof., Odsjek za germanistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Datum prijave rada:

Datum predaje rada:

Datum obrane rada:

Ocjena:

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Goethe-Institut Kroatien	4
3. Zajednička dobra	5
3.1. Knjižnice i muzeji kao zajednička dobra	6
4. Izvannastavna mjesta za učenje.....	10
5. Primjer dobre prakse: projekt <i>Sprache durch Kunst</i>	11
6. Kratka biografija Josepha Beuysa.....	17
6.1. Projekt #Beuys100.....	19
6.2. Potencijal Josepha Beuysa u nastavi	21
6.2.1. Čovjek i priroda	21
6.2.2. Zaštita okoliša	23
6.2.3. Čovjek i društvo	23
7. Struktura radionica na temu Josepha Beuysa održanih u Goethe-Institutu u Zagrebu 25	
7.1. Primjer radionice za A2 razinu.....	27
7.2. Primjer radionice za B1 razinu	29
8. Primjeri učeničkih radova.....	32
9. Evaluacija radionica	35
10. Zaključak	39
Popis literature	42
Popis i izvori slikovnih materijala	44
SUMMARY.....	45
Prilozi.....	46

1. Uvod

U svom sam se diplomskom radu posvetila knjižnicama i muzejima kao javnim ustanovama kroz prizmu javnih dobara. Te su ustanove često nezanimljive, posebice mlađoj populaciji, ali i onoj starijoj, neprilagođene interesima i znanjima posjetitelja, bez prilagođenog muzejskog vodstva, bez radionica. Smatram da su knjižnice i muzeji savršena mjesta za izvanučioničku nastavu i njihov se golemi potencijal u nastavi rijetko iskorištava.

Kao buduća nastavnica Njemačkog jezika i Likovne umjetnosti okušala sam se u osmišljavanju radionica na temu stvaralaštva Josepha Beuysa, proslavljenog njemačkog umjetnika 20. stoljeća u okviru stote obljetnice njegova rođenja. Goethe-Institut Kroatien tijekom 2021. godine organizirao je mnoge sadržaje kako bi publici približio toga, za svoje vrijeme kontroverznog umjetnika.

Jedna od glavnih premisa koje je Beuys upotrebljavao u svojoj umjetnosti i svojem radu kao profesor na umjetničkoj akademiji u Düsseldorfu jest teza da je svaki čovjek umjetnik. Smatram da se u njegovoj možda utopijskoj ideji skriva temeljna poruka ne samo nama odraslima u našem životu i radu već i djeci i mladima koji nisu svjesni svoje goleme uloge u društvu. Pravo na kreativnost i participiranje ne samo u nastavi već i u širem društvenom kontekstu, važne su smjernice međupredmetnih tema građanskog odgoja i obrazovanja te tema osobnog i socijalnog razvoja eksperimentalnog programa *Škola za život*.

Kroz Beuysov je rad također vidljivo shvaćanje objekta ne onakvim kakvim ga okom vidimo, već kroz njegov golemi simbolički kontekst. Tako svaki predmet ima veći potencijal od puke uporabne svrhe. Konzumerizam je danas pretežak teret za održivost i brigu o okolišu, a Beuys nam svojom umjetnošću pokazuje da je socijalni i ekološki napredak moguć kroz umjetničku praksu te da je važno iskoristiti odgojno-obrazovni aspekt umjetnosti.

U radu ću kratko predstaviti Goethe-Institut Kroatien i njegovu knjižnicu te njihovu ulogu u Hrvatskoj u promicanju učenja njemačkog jezika i poticanja međunarodne kulturne razmjene i odnosa. Radionice koje sam osmislila na njemačkom su jeziku i prilagođene su za različite razine učenja jezika u skladu sa *Zajedničkim europskim referentnim okvirom za jezike* (kasnije ZEROJ-u) te predmetnim kurikulumom za Likovnu umjetnost i Njemački jezik. Naglasila sam i važnost izvanučioničkog učenja kao primjera dobre prakse kooperativnog učenja i interdisciplinarnog povezivanja sadržaja različitih nastavnih predmeta.

2. Goethe-Institut Kroatien

Goethe-Institut kulturna je ustanova Savezne Republike Njemačke koja djeluje diljem svijeta. Njegova je uloga poticanje učenja njemačkog jezika u inozemstvu i njegovanje međunarodne kulturne suradnje. Kao u svijetu, tako i u Hrvatskoj, Institut pruža cjelovitu sliku Njemačke te potiče međukulturni dijalog i kulturnu razmjenu. Goethe-Institut Kroatien organizira i podupire brojne kulturne priredbe s ciljem predstavljanja njemačke kulture i inicira brojne projekte za međukulturnu razmjenu.¹

U okviru jezičnog rada Institut nudi razne tečajeve, radionice i seminare za nastavnike i studente njemačkog kao stranog jezika te provodi ispite za certifikate poznavanja jezika koji su priznati u cijelom svijetu.

Uz jezični i kulturni odjel Goethe-Instituta važnu ulogu ima i knjižnica koja je krajem lipnja 2022. preseljena u nove prostore, pa se sada nalazi u istoj zgradi s ostalim odjelima Instituta.² Novim je preseljenjem knjižnica dobila novo ruho i prigrlila koncept modernih knjižnica ostavljajući za sobom definiciju knjižnice kao „skladišta” knjiga, okrećući se digitalnim izdanjima i ideji knjižnice kao mjestu susreta, razmjene i stjecanja znanja. Smještena je u visokom prizemlju poslovne zgrade s puno staklene površine, a time i svjetla, a u njoj se nalaze police s knjigama i igrama, stolovi, naslonjači te pozornica na kojoj se održavaju prezentacije knjiga, radionice, predavanja i ostale manifestacije.

U knjižnici se može naći velik izbor knjiga, časopisa, filmova, glazbe i igara na njemačkom jeziku i u hrvatskom prijevodu te je time idealno mjesto za informiranje o aktualnim temama u Njemačkoj. Ona je i svojevrsno vrelo udžbenika i metodičko-didaktičkih priručnika, što je čini korisnim mjestom za studente germanistike. Važno je naglasiti da je knjižnica otvorena za javnost i dostupna svima te je za njezino korištenje potrebno imati valjanu člansku iskaznicu koja je besplatna.

Kako Goethe-Institut djeluje kao kulturna institucija s ciljem promicanja njemačke kulture i jezika, važno je da sadržaji poput knjiga budu dostupni ne samo u Zagrebu već i u čitavoj Hrvatskoj.

---

¹ *Zadaci i ciljevi.* Goethe-Institut Kroatien: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/ueb/auf.html> (20.10.2022.)

² Stara adresa Goethe-Instituta Kroatien bila je: Ulica grada Vukovara 64, 10000 Zagreb, a nova adresa Goethe-Instituta Kroatien je: Zadarska ulica 80, 10000 Zagreb

Veliku ulogu pri tome igra e-knjižnica. Osim digitalne ponude knjiga, korisnicima knjižnice Goethe-Instituta dostupni su filmovi, e-novine, e-časopisi, audioknjige i glazba.

Nakon što sam 2019. godine u knjižnici Goethe-Instituta vodila slične radionice u okviru stote godišnjice osnutka škole za arhitekturu i primjenjenu umjetnost *Bauhaus*, dobila sam priliku i sama osmisliti radionice 2021. godine na temu stvaralaštva njemačkog umjetnika Josepha Beuysa, na stotu godišnjicu njegova rođenja. Zbog epidemije korona virusa i selidbe knjižnice Goethe-Instituta Kroatien radionice su izvedene u sklopu ljetnog kampa 2022. godine i nekoliko mjeseci kasnije u sklopu redovitih tečajeva njemačkog jezika za mlade u Goethe-Institutu Kroatien.

3. Zajednička dobra

Motivirana Beuysovom radom i društvenim porukama koje želi prenijeti, željela sam učenicima dati priliku da izražavanjem svojih ideja sudjeluju u stvaranju umjetničkog djela koje ima poruku. Njihove ideje tako postaju stvarne i opipljive. Beuysova borba za dostupnost umjetnosti i same ideje o društvenoj zajednici i njegovo shvaćanje umjetnosti kao društvene skulpture koja je namijenjena svima i utječe na društvo, jasno se može povezati s pojmom zajedničkih dobara. Kako bi se pojam zajednička dobra (engl. *common*) mogao razumjeti, potrebno je razumjeti njegovo etimološko podrijetlo. U modernom engleskom jeziku on znači „obično”, „ono što je zajedničko dvoma ili većem broju ljudi, grupa ili stvari, što potječe od dvoje ili više njih ili što oni čine” te „ono što pripada cijeloj zajednici ili široj javnosti ili što je uključuje”³. Autor i političar Alain Lipietz⁴ pak podrijetlo nalazi u starofrancuskom jeziku potkrepljujući to povijesnom činjenicom da su Normani, pokorivši Englesku 1066. godine, uspostavili nov oblik feudalizma u kojem je *commun* bilo imanje koje nije bilo u vlasništvu gospodara, nego su ga kolektivno posjedovali i koristili seljaci.⁵

Skupina autora u drugom poglavlju publikacije *Zajednička dobra u jugoistočnoj Europi, Primjeri Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Sjeverne Makedonije* (2019.) tumači kako su zajednička dobra u prapovijesnim društvima bila jedini način upravljanja jer privatnog vlasništva nije bilo. Zajednička dobra s pojavom država kao dominantnog oblika organizacije društva te prateća

---

³ Tomašević, T., Horvat, V., Midžić, A., Dragšić, I. i Dakić, M., *Zajednička dobra u jugoistočnoj Europi, Primjeri Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Sjeverne Makedonije*, <http://ipe.hr/wp-content/uploads/2020/07/Zajedni%C4%8Dka-dobra.pdf>, 2019., str. 16 – 17, (12.8.2022.)

⁴ 2009.

⁵ Isto

privatizacija povezana s ekonomskom formom tržišnog kapitalizma postaju sve rjeđa i nezanimljiva.

Tek nakon što je 2009. godine američka profesorica i politička ekonomistica Elinor Ostrom dobila Nobelovu nagradu za ekonomiju, koncept zajedničkih dobara je reaktualiziran i postaje „novi narativ i paradigma kojoj je cilj dati odgovor na tragediju država i tragediju tržišta”.⁶ U njemu je prepoznat koncept veće socijalne i ekološke pravde. Zanimljivo je da je nagrađivanje Ostromova istraživanja o upravljanju prirodnim resursima pokrenulo velik interes za provođenje istraživanja novih tipova zajedničkih dobara kao što su urbana, obrazovna, kulturna i digitalna zajednička dobra.⁷

3.1. Knjižnice i muzeji kao zajednička dobra

Goethe-Institut Kroatien od 2020. godine provodi projekt *Knjižnice kao zajednička dobra*, koji potiče razgovor i raspravu o koncepciji zajedničkih dobara u kontekstu knjižnica te na taj način pokušava dati odgovor na pitanje mogu li se u suvremenom društvu održati društveni koncepti solidarnosti te nekomercijalne i nerobne razmjene dobara i usluga.⁸ U sklopu projekta Iva Čukić, arhitektica i jedna od osnivačica kolektiva *Ministarstvo prostora* u Beogradu, provela je istraživanje čiji je cilj uputiti na potencijale i izazove koncepcije zajedničkih dobara u kontekstu knjižnica, s posebnim fokusom na prostorni aspekt i dostupnost znanja. Pojmovi koji se najčešće koriste kada govorimo o knjižnicama kao zajedničkim dobrima jesu informacijska zajednička dobra (engl. *information commons*), obrazovna zajednička dobra (engl. *learning commons*) i prostori za učenje (engl. *learning spaces*) te smatram da se ona mogu preslikati i na koncept muzeja kao zajedničkog dobra.⁹

Razvojem informacijskih tehnologija i pojavom svjetske komunikacijske mreže – Interneta, pojavio se strah zamjene pisanog i tiskanog digitalnim, što bi moglo dovesti do gašenja knjižnica kakve poznajemo. No razvoj je inicirao preispitivanje postojećih formi i nadogradnju koncepta knjižnica te se korisnicima danas nude prostori u kojima imaju pristup i digitalnim zbirkama. Taj

---

⁶ Tomašević, T., Horvat, V., Midžić, A., Dragšić, I. i Dakić, M., *Zajednička dobra u jugoistočnoj Europi, Primjeri Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Sjeverne Makedonije*, <http://ipe.hr/wp-content/uploads/2020/07/Zajedni%C4%8Dka-dobra.pdf>, 2019., str. 12, (12.8.2022.)

⁷ Čukić, I., *Razvoj biblioteka kao zajedničkih dobara*, 2021., 7. str.

⁸ *Knjižnice kao zajednička dobra*. Goethe-Institut Kroatien: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/sup/mon.html> (20.8.2022.)

⁹ *Razvoj knjižnica kao zajedničkih dobara*. Goethe-Institut Kroatien: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/sup/mon/22065892.html> (20.8.2022.)

razvoj, ali i okolnosti koje je sa sobom donijela pandemija, potaknuli su muzeje na otvoreni tip kulturne baštine. Prema istraživanju ICOM-a (*International Council of Museums*) objavljenom 2020. godine, mnogi su muzeji započeli ili nastavili digitalne aktivnosti te su s javnošću surađivali na daljinu. Mnogi vide budućnost muzeja upravo u boljem pristupu muzejskim zbirka na globalnoj razini. Era je to u kojoj bi muzeji bili neopterećeni nepotrebnim pravnim, tehničkim ili financijskim preprekama da javno dijele svoje zbirke i uključuju publiku u svoje djelovanje.¹⁰

Jedna je od ključnih razlika između informacijskih i obrazovnih zajedničkih dobara da obrazovna zajednička dobra korisnika ne vide kao pasivnog konzumenta informacija, već kao nekoga tko svojim znanjem i informacijama aktivno doprinosi društvu.¹¹ Iva Čukić također smatra da je izazovno primijeniti taj obrazovni aspekt zajedničkih dobara na institucije kao što su knjižnice i muzeji. Njihova je djelatnost regulirana zakonom Republike Hrvatske. Tako je u tekstu *Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti* javna knjižnica definirana kao „neprofitna pravna osoba koja obavlja knjižničnu djelatnost sukladno Zakonu, a kojoj je osnivač Republika Hrvatska, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravna osoba u pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske ili jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave odnosno zajedno s njima druga pravna i fizička osoba”. U članku 6. uz ostale djelatnosti navodi se i „pripremanje kulturnih, informacijskih, obrazovnih i znanstvenih sadržaja i programa”.¹² U trećem članku *Zakona o muzejima* jasno je definiran pojam muzeja kao „pravne osobe ili ustrojene jedinice pravne osobe (muzej u sastavu) koja obavlja muzejsku djelatnost u svrhu proučavanja, obrazovanja i uživanja u materijalnoj i nematerijalnoj baštini čovječanstva i njegova okoliša, u službi društva i njegova kulturnoga i gospodarskoga razvitka, otvorena za javnost”.¹³ U članku 7 istog Zakona opisani su zadaci muzeja u kojima je pod petom točkom navedena „organizacija istraživanja, izdavačkih djelatnosti, predavanja, konferencija i stručnih skupova te organizacija edukativnih aktivnosti i radionica”¹⁴. U prethodno navedenim točkama vidljivo je da korisnik nije pretpostavljen kao akter u suradnji, već kao puki konzument. Ipak, pojedini se muzeji upuštaju u veće angažiranje javnosti.

---

¹⁰ Vézina, B., *The Future of Museums Is Open*. Creative Commons: <https://creativecommons.org/2021/05/18/the-future-of-museums-is-open/> (12.8.2022.)

¹¹ *Razvoj knjižnica kao zajedničkih dobara*. Goethe-Institut Kroatien: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/sup/mon/22065892.html> (20.8.2022.)

¹² *Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti*. Narodne novine: <https://www.zakon.hr/z/2275/Zakon-o-knji%C5%BEnicama-i-knji%C5%BEni%C4%8Dnoj-djelatnosti> (1.8.2022.)

¹³ *Zakon o muzejima*. Narodne novine: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_61_1267.html (1.8.2022.)

¹⁴ Isto

U recenziranom akademskom časopisu *Stedelijk Studies*, koji izdaje *Stedelijk Museum Amsterdam*, objavljuju se istraživanja vezana ne samo uz samu zbirku muzeja već i muzejske studije te ostale aktualne teme na području vizualnih umjetnosti i dizajna. Francesco Manacorda, bivši umjetnički voditelj muzeja Tate Liverpool, u svom se članku *Za koga pišemo izložbe?* (engl. *For whom do we write exhibitions?*) iz 2016. godine poziva na poststrukturalistički pristup Rolanda Barthesa u proučavanju Umberta Eca, u kojem se tekst smatra bilo kojim koherentnim skupom znakova koji je dizajniran za prijenos poruke. Naslov članka sugerira da autor namjerava analizirati izložbe kao tekstove koje su napisali ili, bolje rečeno, kodirali kustosi, a koje publika čita ili dekodira. Izložba je tako promatrana kao „komunikativni konstrukt tekstova koji koriste kombinaciju ikoničkih, tekstnih, slušnih morfema i morfema specifičnih za izložbe te gramatičkih konvencija koje je potrebno dekodirati”.¹⁵ Izložena umjetnička djela, naslovi, citati umjetnika, popratni tiskani materijali i ostali sadržaji izložbe koriste se za slanje složene poruke koju bi posjetitelj izložbe u ulozi primatelja poruke trebao moći razumjeti. Međutim, često u praksi nije tako. Manacorda problem vidi u činjenici da kustosi pretpostavljaju da posjetitelji imaju jednaku ili barem sličnu razinu znanja povijesti, umjetnosti i kulture kao i oni. Odgovor na pitanje kako premostiti tu razliku nije nužno u pojednostavljivanju tekstnih poruka, već je potrebno odmaknuti se od muzeja kao Ecova „lijenog stroja” i prigrliti model muzeja kao stroja za učenje.¹⁶ Takva bi institucija „proizvodila” znanje zajedno sa svojim korisnicima.

Arhetipski oblik koncepta muzeja kao mjesta gdje se združuju učenje i izloženi objekti nalazimo u grčkom *mouseionu*, hramu muza¹⁷. U knjižnici, u kojoj su se proučavali skupljeni spisi, proučavale su se anatomija, astrologija i filozofija te su učenjaci toga doba tamo držali seminare i predavanja. Kako su se tijekom povijest muzeji razvijali i prilagođavali potrebama društva, tako je ta izvorna ideja stavljena u drugi plan. No, početkom 20. stoljeća metodološki oblikovanim izlaganjima započinje nova komunikacija s javnošću. U svom članku Manacorda kao ilustrativni primjer ideje muzeja kao zajedničkog dobra navodi izložbu iz Muzeja Tate iz 2012. godine, pod naslovom *Umjetnost skreće ulijevo* (engl. *Art Turning Left*). Cilj izložbe bio je odgovoriti na pitanje kako su politička uvjerenja promijenila način na koji umjetnici stvaraju svoja djela te njihov stav prema vlasništvu, upravljanju i redizajnu umjetničke proizvodnje. Djela nisu bila izložena prema temi, već prema pitanju na koje pokušavaju dati odgovor. Tekstovi na zidovima nisu davali

---

¹⁵ Manacorda, F., *For whom do we write exhibitions?*. *Stedelijk Studies*: https://stedelijkstudies.nl/wp-content/uploads/2016/06/Stedelijk-Studies_For-whom-do-we-write-exhibitions_Manacorda.pdf (12.8.2022.)

¹⁶ Isto

¹⁷ Simmons, J.E., *History of museums*: https://www.researchgate.net/publication/266240152_History_of_museums (12.8.2022.)

odgovor na pitanje, niti su bili smješteni u povijesni kontekst, već samo smjernice koje bi posjetiteljima mogle pomoći u pronalasku odgovora na pitanje zašto su određena djela stavljena u istu prostoriju te kako ona daju odgovor na postavljeno pitanje. Takav koncept dopušta promatraču da donosi vlastiti sud. Posjetiteljima je u sklopu izložbe također bilo ponuđeno sudjelovati u razmatranju i otvorenim diskusijama unutar prostora muzeja o djelima iz postava ili o umjetnosti općenito u tzv. Uredu korisne umjetnosti (engl. *Office of Useful Art*). Posjetitelji su tako dobili ulogu suradnika u jednakopravnoj razmjeni ideja i partnera koji pomažu u razvoju muzeja kao zajedničkog dobra.

Fizički prostor u kojem korisnici borave i u kojem se aktivno angažiraju ima veliku ulogu. On bi trebao biti podređen čovjeku, ali sigurna sam da svi imamo barem jedno iskustvo posjeta skućenoj knjižnici ili velikom muzeju u kojem nemamo gdje sjesti kako bismo se odmorili ili divili nekom umjetničkom djelu. Prostorni dizajn prema mnogim teoretičarima utječe na ponašanje i uspjeh u učenju, a i na želju da u tom prostoru boravimo i s drugima surađujemo. Tako bi svaka knjižnica i svaki muzej koji želi slijediti ideju zajedničkog dobra trebao imati prostor koji je usmjeren na korisnika, prilagodljiv, fleksibilan i raznolik. Konkretno, takav bi prostor trebao imati udobne stolce, fleksibilan namještaj koji se prilagođava različitim stilovima učenja te biti opremljen pomičnim jedinicama, policama ili panoima kojima bi se mogao pregrađivati ili otvarati prostor.¹⁸

Nova knjižnica Goethe-Instituta Kroatien prigrlila je potrebe korisnika i svoje prostore učinila odličnim prostorom za učenje, zajednički rad i razmjenu znanja i iskustva. Izrazito me veseli što sam imala priliku voditi radionice i u starom i u novom prostoru knjižnice. Pomične police za knjige uvelike su mi olakšale rad s mlađim učenicima jer je njihovo pomicanje omogućilo dovoljno prostora da u radionicu uključim igru koja zahtijeva više prostora. Pozornica s platnom imala je isprva funkciju ploče, a kasnije i izložbenog prostora za prezentaciju radova nastalih u radionici.

Iako zakonom predviđene djelatnosti knjižnica i muzeja uključuju organizaciju edukativnih aktivnosti i radionica, zaboravlja se na to da je potrebno osigurati prostore u kojima se te aktivnosti mogu obavljati. Često za te aktivnosti nema mjesta ili prostor nije prilagođen većem broju učenika. No, upravo bi knjižnice i muzeji trebali biti odlična izvannastavna mjesta za učenje.

---

¹⁸ Čukić, I., *Razvoj biblioteka kao zajedničkih dobara*, 2021., 20.- 21. str.

4. Izvannastavna mjesta za učenje

Pojam „izvannastavna mjesta za učenje” pojavljuje se već dugi niz godina u znanstvenim istraživanjima, ali i u svakodnevnici. Već su 2001. godine studije pokazale da se 70% učenja odvija izvan klasičnih obrazovnih ustanova.¹⁹ Pod pojmom izvannastavna mjesta za učenje doslovno se misli na sva mjesta koja učenici s nastavnicima posjećuju u okviru nastave. Stručnjaci su pojam izvannastavna mjesta za učenje pokušali strukturirati i sistematizirati na različite načine. Tako je 70-ih godina prošlog stoljeća Njemački odbor za obrazovanje (njem. *Deutscher Bildungsrat*) podijelio prostor za učenje na primarni i sekundarni. Primarni su prostor sva ona mjesta kojima je glavna namjena učenje, to su, na primjer, škole, fakulteti te učilišta za obrazovanje odraslih. S druge su pak strane sekundarni prostori definirani kao prostori koji primarno ispunjavaju druge funkcije, no mogu poslužiti i za učenje.²⁰ Smatra se da postaju mjestom za učenje tek kada su uključeni u nastavu. To su, na primjer, prostori u prirodi (šume, livade, nacionalni parkovi), kulturne institucije (muzeji, kazališta, knjižnice), radna mjesta (banke, instituti, seoska gospodarstva) te mjesta od društvene i političke važnosti (sudnice, starački domovi, parlament).²¹ Navedena je podjela nedostatna jer postoji niz mjesta koja mogu biti svrstana u obje kategorije pa je stoga uveden pojam *Lernstandort* (*mjesto učenja*). Tako su obuhvaćena i ona mjesta izvan škole koja sadrže pedagoško-didaktičke elemente, na primjer muzejske radionice i znanstveni centri.²²

Povjesničar Oliver Plessow 2015. godine pokušao je nastavnicima približiti široku ponudu sadržaja koji služe izvannastavnom obrazovanju učenika kao što su seminari, radionice i projekti. Složen pojam „izvannastavna mjesta za učenje“ Plessow pokušava objasniti jasnijom distinkcijom pojma „izvannastavni“. Sve one sadržaje koje nastavnik organizira izvan učionice, a neposredno su vezani uz školu, naziva *schulbezogen*, a one sadržaje koje škola sama u tom obliku ne može pripremiti naziva *schulkomplementär*, sadržajima koji nadopunjuju školu.²³

Kriterij odnosa izvannastavnih mjesta za učenje sa školom nije dostatan jer nije samo presudno gdje će se učenje odvijati već i kako će se sadržaji obrađivati i interpretirati pa je stoga važan kriterij

---

¹⁹ Freericks, R., Brinkmann, D., Wulf, D., *Didaktische Modelle für außerschulische Lernorte*. Institut für Freizeitwissenschaft und Kulturarbeit e.V., 2017. str. 6.

²⁰ Baar, R., Schönknecht, G., *Außerschulische Lernorte : didaktische und methodische Grundlagen*, 2018., str. 16.

²¹ Isto, str. 21

²² Isto, str. 17.

²³ Isto, str. 17.

koncepta. Izvannastavna mjesta za učenje tako se mogu podijeliti na mjesta s pripremljenim pedagoško-didaktičnim konceptom i mjesta bez pripremljenog pedagoško-didaktičnog koncepta.²⁴

Iz navedenih se podjela jasno može zaključiti da svako mjesto može poslužiti kao izvannastavno mjesto za učenje ako služi obrazovnim zadaćama škole i odnosi se na sadržaj koji se obrađuje u nastavi. Prilikom planiranja nastavnih sadržaja izvan škole trebalo bi razmotriti koliko određeno mjesto pruža smislenih, praktičnih i poticajnih sadržaja za određenu temu. Poželjno je prije realizacije nastave izvan učionice postaviti odgojno-obrazovne ciljeve i ishode, odrediti hoće li posjet, primjerice, muzeju biti uvod u temu, sama tema ili zaključak neke teme, odrediti format rada te jesu li potrebni dodatni organizacijski faktori kao što su ulaznice, prijevoz, potvrde roditelja i slično. Od velike je važnosti nakon izvannastavne aktivnosti provjeriti jesu li se ciljevi i ishodi ostvarili te kakva su iskustva učenika kako bi se korištenje određenog izvannastavnog mjesta za učenje moglo u budućnosti poboljšati.²⁵

Knjižnice kao izvannastavno mjesto za učenje prije svega potiču čitanje. Svojom se obilnom i raznolikom građom obraćaju svim uzrastima. U novije se vrijeme, osim čitalačkih večeri i gostovanja književnika, u knjižnicama organiziraju razne radionice, lutkarske predstave te knjižnička vodstva. Time se otvaraju velike mogućnosti korištenja prostora knjižnice kao izvannastavnih mjesta ne samo za učenje gradiva jednog školskog predmeta već i za povezivanje više predmeta međupredmetnim sadržajima. U ovom je diplomskom radu naglasak stavljen upravo na radionice koje se temelje na suradničkim oblicima učenja, razvijanju korištenja digitalnih medija u pripremanju i prezentaciji sadržaja. Radionice povezuju međupredmetnu temu stvaralaštva Josepha Beuysa sa sadržajima predmeta *Likovna umjetnost* i *Njemački jezik*. Iako se nastava izvodila u knjižnici Goethe-Instituta, a ne u muzejskom prostoru, u radionici su upotrijebljena načela zornosti, orijentiranosti na rješavanje problema te poticanja učeničkog kreativnog djelovanja kao neka od načela muzejske didaktike.

5. Primjer dobre prakse: projekt *Sprache durch Kunst*

Nastava njemačkog jezika u prošlosti je bila jednodimenzionalna, a tek je projektna nastava kao tip otvorene nastave počela međusobno povezivati više predmeta. U posljednjih 30 godina važnu ulogu ima obrazovni pristup, kojemu je glavno načelo povezivanje učenja stranog jezika i

---

²⁴ Isto, str. 17.

²⁵ *Außerschulische Lernorte: Definition, Beispiele und Leitfaden für Schulen*. Wissen das ankommt: <https://www.forum-verlag.com/blog-bes/auserschulische-lernorte> (12.12.2022.)

stručnih sadržaja, poznato pod akronimom CLIL, koji je 1994. osmislio David Marsch. Sama skraćena CLIL dolazi od: C – *content* (sadržaj), L – *language* (jezik), I – *integrated* (integrirano), L – *learning* (učenje) ili u slobodnom prijevodu: integrirano učenje sadržaja i jezika. U mnogim je zemljama Europske unije uveden u strukovne škole, a neke su se njegove sastavnice, na primjer međupredmetne teme, integrirale u mnoge kurikulume pa tako i u novi krovni kurikulum u hrvatskom obrazovnom sustavu. Glavna je razlika između klasične i CLIL nastave ta što je u klasičnoj nastavi stranog jezika glavni cilj razvijanje jezičnih kompetencija, dok je u CLIL nastavi fokus na usvajanju sadržaja predmetne nastave kojemu je strani jezik medij.

Prema ZEROJ-u objavljenom 2001. godine, učenici osim formalnih znanja i vještina stranog jezika trebaju savladati i niz kompetencija koje će im pomoći spoznati svijet izvan nastavnih sadržaja i školskog prostora kako bi ta stečena znanja mogli koristiti u okviru međukulturnog učenja.

Učenicima je također potrebno dati alate pomoću kojih mogu razumjeti svoju i tuđu kulturu te je staviti u međusobni odnos. U dio kulture spadaju običaji, tradicija te glazba i umjetnost. Kada u nastavi njemačkog jezika govorimo o umjetnosti, teško je vrednovati učeničke odgovore jer su u njih upletene emocije, osobno mišljenje i osobne preference, stoga često umjetnost izostaje u nastavi ili služi kao lakši zadatak nakon takozvanih ozbiljnih zadataka kao što su, na primjer, rad na tekstu ili zadaci iz gramatike. Teme iz umjetnosti smatraju se usputnim ili suvišnim dijelom nastave, no upravo je važno da se izjednače s ostalim nastavnim sadržajima. Kako u školskom sustavu dominantnu ulogu ima vrednovanje učeničkih postignuća, tako su učenici često u ulozi ispitanika, a ne u ulozi kulturnih aktera koji sudjeluju u oblikovanju društvenih, kulturnih i diskurzivnih procesa.²⁶ Wicke u svom radu (2000.) navodi kako je važno nastavu njemačkog jezika otvoriti prema drugim predmetima i poticati suradnju nastavnika različitih predmeta kako bi se osmislila interdisciplinarna nastava. Činjenica je da je spremnost nastavnika na profesionalnu suradnju i propitivanje vlastitih metoda nastave relativno mala i da nikoga nije moguće prisiliti na provedbu međupredmetnih tema. Wicke predlaže male pomake koji mogu krenuti od same inicijative pojedinih nastavnika.

---

²⁶ Wicke, R. E., *Grenzüberschreitung: der Einsatz von Musik, Fotos und Kunstbildern im DAF- Unterricht in Schule und Fortbildung*, 2000., str. 4

Potrebno je napomenuti kako se pri upotrebi umjetnosti u nastavi njemačkog jezika doživljaji i značenja nekog djela ponekad teško mogu verbalizirati. Umjetnička djela doživljavamo na individualan način i u nama bude različite emocije koje često drugi, u ovom slučaju drugi učenici, ne mogu razumjeti. Stoga je važno u ovoj vrsti nastave razvijati toleranciju, to jest prihvaćanje različitih mišljenja, jer je nužno svakom učeniku dati priliku da predstavi svoju osobnu interpretaciju bez osude i podrugivanja. Tako i povjesničarka umjetnosti Eleonore Stoffel 2007. godine u jednom novinskom članku ističe da promatranjem i razumijevanjem umjetnosti “ [...] učimo razumjeti sebe. Stojimo pred nečim što isprva ne razumijemo, ali želimo razumjeti. Time se razvija sposobnost prosuđivanja i širenja vlastitog horizonta.”²⁷ Obrana naših viđenja i diskusija s drugima pretpostavlja da sami razumijemo ono što pokušavamo razumjeti. No, razumijevanje umjetnosti pretpostavlja učeno promatranje djela, što treba savladati. Rano privikavanje učenika na rad s umjetnošću u nastavi njemačkog jezika od velike je važnosti i u interpretaciji umjetničkih djela.

Preduvjet za bilo kakvu vrstu nastave trebalo bi biti stvaranje poticajne atmosfere kojoj je temelj uzajamno povjerenje i poštovanje svih sudionika, učenika i njihovih profesora kako bi učenici mogli izraziti svoje osobno mišljenje. Uloga je nastavnika i postupno navikavati učenike na promatranje likovnog djela u raznim kontekstima nastave. Tu pomoć može pružiti metodika nastave likovne umjetnosti koja primjenjuje postupak *vođenog promatranja* likovnog djela. Taj je postupak izvorno opisan u kurikulumu umjetničkoga područja kanadske provincije Saskatchewan,²⁸ a njegova je inačica predložena za ostvarivanje ishoda učenja u domeni *Doživljaj i kritički stav Kurikuluma nastavnoga predmeta Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije* (2019.)²⁹. U prvom se koraku učenike priprema na detaljnije promatranje nekog likovnog djela. Učenike se potiče na aktivno sudjelovanje izborom djela koja bude njihov interes. Nadalje, učenici daju svoj prvi dojam o djelu. Iskreno odgovaraju sviđa im se djelo ili ne. Učenicima se daje sloboda na osobno mišljenje jer u ovoj fazi nema krivih odgovora. U trećem koraku učenici opisuju ono što vide. Važno je vidjeti što više detalja, ali se ti detalji ne moraju detaljnije analizirati. U sljedećem se koraku obavlja likovna analiza djela. Opisuju se boje, linije, oblici kompozicija i motiv. U petoj se fazi djelo pokušava interpretirati tako što učenici pretpostavljaju temu, sadržaj ili značenje djela na temelju stečenog iskustva. Preposljednji korak

---

²⁷ Isto, str. 10.

²⁸ *Kurikuluma nastavnoga predmeta Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije*, MZO, 2019., <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/predmetni-kurikulumi/likovna-kultura-i-likovna-umjetnost/757> (15.8.2022.)

²⁹ Isto, str. 8.

je prikupljanje informacija o djelu, pri čemu mogu poslužiti knjige ili internetski članci. Učenici daju osvrt o prikupljenim informacijama te u posljednjem koraku donose zaključak temeljen na podacima koje su prikupili.³⁰ Kako svaki sljedeći od ovih koraka iziskuje obuhvatnije jezične kompetencije ova se metoda vođenog promatranja može uvježbavati od početka učenja jezika. Umjetnost tako može poslužiti kao uvod u temu ili kao pomoć pri usvajanju vokabulara. S vremenom i usvajanjem daljnjih jezičnih kompetencija, metoda se može proširivati i nadograđivati. Važno je stoga prilagoditi likovni materijal razvojnim i jezičnim kompetencijama učenika.

Umjetnost omogućuje cjelovito jezično obrazovanje jer se u interakciji s njom isprepliću senzorička percepcija, izražavanje te kooperativno učenje. S tom su premisom autori metodičkog priručnika *Jezik kroz umjetnost* (njem. *Sprache durch Kunst*) započeli svoj rad na osmišljavanju materijala i istoimenog projekta. Projekt *Jezik kroz umjetnost* počeo se razvijati 2011. godine u suradnji muzeja Folkwang u Essenu i Instituta za njemački kao drugi i strani jezik (njem. *Deutsch als Zweit- und Fremdsprache*) sveučilišta Duisburg-Essen pod pokroviteljstvom Zaklade Mercator³¹. Kao uzor poslužio je istoimeni projekt, engl. *Language Thought Art* etabliran 2005. godine u muzeju J. Paul Getty u Los Angelesu pod motom *sudjeluj i otkrij* (engl. *engage and discover*), kojemu je cilj bilo privući različitu publiku u muzej, među njima i učenike koji uče engleski kao drugi jezik.³²

Njemački je projekt namijenjen školama koje pohađaju učenici različitog podrijetla te dolaze iz različitih jezičnih područja i kultura pa projekt ima više ciljeva. S jedne je strane cilj osnažiti jezične kompetencije njemačkog jezika, a s druge upućivati učenike na stručne razgovore o umjetnosti.³³ Organizatorima je također bila važna ne samo činjenica da učenici mogu međusobno raspravljati o umjetničkim djelima već i da stečeno znanje mogu prenijeti na članove obitelji i ostale pripadnike njihove manjine, što pridonosi međusobnom razumijevanju i boljoj integraciji u društvo. Razvijeni materijali služe kao primjer dobre nastave koja je usmjerena na djelovanje, kreativna i potiče učeničku motivaciju. Nastavni se oblici rada i aktivnosti učenika izmjenjuju, a

---

³⁰ Arts Education 10, 20, 30, 1996, file:///C:/Users/gamer/Downloads/40318-Arts_Education_10_20_30_1996.pdf (8.10.2022.)

³¹ Baur, R., Okonska, D., Roll, H., Schäfer, A., *Sprache durch Kunst: Lehr- und Lernmaterialien für einen fächerübergreifenden Deutsch- und Kunstunterricht*, 2017. str. 5.

³² Isto, str. 20.

³³ Isto, str. 30.

koncentracija i pažnja jačaju se fokusiranjem na umjetničko djelo pomoću vođenog i kontemplativnog promatranja, slušanja i mašte.³⁴

Posebnost je projekta u Essenu međusobno povezivanje škola, muzeja i fakulteta. Podijeljen je u tri modula od kojih je prvi modul *muzej i škola*. Modul je namijenjen učenicima petog i šestog razreda koji u jednom polugodištu mogu posjetiti 10 radionica u muzeju u sklopu nastave likovne kulture ili njemačkog jezika. Učenike se prije posjeta muzeju jezično priprema u školi te se nakon posjeta muzeju dojmovi i znanja skupljena u muzeju sintetiziraju u učionici.

Drugi je modul namijenjen studentima germanistike i povijesti umjetnosti. Oni na Fakultetu Duisburg-Essen mogu izabrati seminar o interdisciplinarnom poučavanju tih predmeta koji je osmišljen kao suradnja didaktike njemačkog kao stranog jezika i didaktike nastave povijesti umjetnosti, dok je posljednji modul namijenjen već obrazovanim nastavnicima likovne kulture ili njemačkog jezika koji kroz razne radionice mogu upoznati metodu rada.³⁵

Vanjska evaluacija projekta *Jezik kroz umjetnost* pokazala je smanjenje prepreka i predrasuda spram muzejskog prostora i muzejske građe, učenici su otvoreniji prema umjetničkim djelima i svojoj umjetničkoj produkciji te su znatno proširili svoj vokabular i poboljšali sposobnost izražavanja. Jedna od metoda koju su koristili za mjerenje jezičnog razvoja bio je C-test. On spada u skupinu jezičnih testova koji se temelje na načelu „smanjenja redundancije“, u koje spada i klasični diktat. Koncept redundancije temelji se na činjenici da redundantna poruka sadrži više informacija nego što je potrebno za njezino razumijevanje. Stoga oštećenu poruku³⁶ ipak možemo razumjeti jer je možemo rekonstruirati od neoštećenih dijelova.³⁷ Tako je ispit koji se provodi koncipiran po C-načelu. Nakon prve rečenice teksta, koja služi kao uvod u sadržaj i temu teksta, svakoj drugoj riječi nedostaje polovina slova. Dio koji nedostaje zamjenjuje se ili jednom punom crtom ili s onoliko crta koliko nedostaje slova.

---

³⁴ Isto, str. 30.

³⁵ Roll, H., *Sprache durch Kunst vermitteln*:

<https://www.google.com/search?q=sprache+durch+kunst&oq=sprache+durch+ku&aqs=chrome.0.0i355i512j46i512j69i57j69i59j0i22i30j69i6013.14401j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:5c2306b3,vid:6nRIB6Hm530> (1.12.2022.)

³⁶ Informacija između pošiljatelja i primatelja često je oštećena, npr. nečitljivim rukopisom u slučaju pisanih poruka, jezikom koji je tih ili nejasan u slučaju usmenih poruka ili bukom koja ometa prijenos informacija. Kako bi informacija ostala sigurna i razumljiva, ona je "redundantna", što znači da se prenosi više informacija nego što je stvarno potrebno, a informacije se sustavno "povezuju" jedna s drugom.

³⁷ C-Test: http://www.c-test.de/deutsch/index.php?lang=de&content=beschreibung_theorie&section=ctest (10.12.2022.)

Evaluacijom rezultata grupa učenika koje su sudjelovale na projektu 2013. i 2014. godine vidljiv je napredak u jezičnim kompetencijama. Tablicu rezultata preuzetu iz prezentacije voditeljice projekta Heike Roll prenosim u cijelosti:

Evalvacija C-testa učenika 5. razreda	Evalvacija C-testa učenika 6. razreda
učenici bez posebnih obrazovnih potreba +2,7%	učenici bez posebnih obrazovnih potreba +0,2%
u. s mogućim posebnim obrazovnim potrebama +8,8%	u. s mogućim posebnim obrazovnim potrebama +2,5%
u. sa značajnim posebnim obrazovnim potrebama +15,4%	u. sa značajnim posebnim obrazovnim potrebama +5,1%

Tablica 1: Analiza rezultata C-testa sudionika projekta *Sprache durch Kunst*

Iz tablice se jasno može iščitati da su najveći skok u jezičnom razvoju imali učenici sa značajnim posebnim obrazovnim potrebama. Tu se prije svega misli na one učenike koji njemački jezik uče kao drugi jezik. Može se zaključiti kako od rada u takvoj jezično heterogenoj grupi i učenici koji bolje vladaju jezikom imaju koristi jer se i kod njih mogao izmjeriti napredak. Važno je naglasiti i odnos rezultata učenika 5. i 6. razreda. Veći skok u napretku učenika 5. razreda potvrđuje istraživanje usvajanja jezika koje u ovom uzrastu vidi važnost poticanja napretka jezičnih kompetencija.

U istraživanju provedenom u okviru ovog diplomskog rada nisam upotrebljavala C-test jer kao preduvjet za uspješnost projekta *Jezik kroz umjetnost* Heike Roll u svojoj prezentaciji navodi kontinuitet projekta, ponavljanje i utvrđivanje naučenog u sustavno povezanoj nastavi u školi i u muzeju, posebnostima muzeja kao izvannastavnog mjesta za učenje i cjelovite metodike.³⁸ U vrednovanju jezičnog napretka učenika koji su sudjelovali na radionicama u knjižnici nedostajala je veća fokus grupa.

U osmišljavanju svojih radionica preuzela sam elemente ovog projekta koji se u svojoj koncepciji zasniva na temeljnom znanju didaktike učenja jezika. U središtu je pretpostavka da se

³⁸Roll, H., *Sprache durch Kunst vermitteln*:

<https://www.google.com/search?q=sprache+durch+kunst&oq=sprache+durch+ku&aqs=chrome.0.0i355i512j46i512j69i57j69i59j0i22i30j69i60i3.14401j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:5c2306b3,vid:6nRIB6Hm530> (1.12.2022.)

učenje potiče percepcijom vizualnih elemenata. Kontakt s vizualnim materijalom u muzeju ili s kvalitetnim reprodukcijama u učionici otvara potrebu za usvajanjem vokabulara kojim opisujemo ono što vidimo, što osjećamo i što mislimo. Pojavljuje se i potreba za upotrebom neverbalne komunikacije, mimike i gesta u usvajanju novog vokabulara. Razvijaju se sve jezične vještine (slušanje, govorenje, pisanje i čitanje) koje se provode u raznim aktivnostima i zadacima. Učenici usvajaju i ciljeve kulturnog obrazovanja kao što su razvoj empatije, promjene perspektive i mogućnost imaginacije.

Iz primjera projekta *Jezik kroz umjetnost* vidljiva je dobrobit dugoročne i sustavne integracije umjetnosti u nastavu stranog jezika.

6. Kratka biografija Josepha Beuysa

Konceptualni umjetnik, teoretičar i politički aktivist Joseph Beuys jedan je od umjetnika druge polovine 20. stoljeća, čija su djela toliko složena i bogata idejama da danas slovi kao umjetnik ispred svog vremena. Rođen je 12. svibnja 1921. godine u Krefeldu te je strogo katolički odgajan u obitelji trgovaca. Mladost su mu obilježila ratna zbivanja u kojima je bio aktivan kao radiooperater i pilot njemačkog ratnog zrakoplovstva (njem. *Luftwaffe*). Za vrijeme svog umjetničkog djelovanja širio je priču o svom neobičnom iskustvu. Navodno je njegov avion pogođen 1943. godine u snježnoj oluji nad Krimom te je preživio zahvaljujući nomadskim Tatarima koji su ga spasili od smržavanja tako što su ga premazali životinjskom mašću i zamotali u slojeve pusta. Međutim, mnogi kritičari ovu priču doživljavaju kao mit kojim je umjetnik htio procesuirati traumatično iskustvo rata koje je sigurno doživio jer se krajem 40-ih godina 20. stoljeća povukao na farmu u jedno njemačko selo kako bi se pročistio od krivnje i tjeskobe. Braco Dimitrijević u svom je predavanju u sklopu izložbe u MSU-u također prepričavao kako je Beuys bio smješten u tadašnjoj vojnoj bazi u Lučkom te mu se na jednom od njihovih druženja ispričao za nedjela koja je počinio tadašnji režim njegove države.

Završetkom rata upisuje umjetničku akademiju u Düsseldorfu, u početku u klasi Josefa Enselinga, a od 1948. u klasi kipara i slikara Ewalda Mataréa, koji je kod studenata razvijao senzibilitet prema različitim materijalima. Diplomirao je 1951., a deset godina kasnije imenovan je na mjesto profesora na istoj akademiji. U to se vrijeme upoznaje s pioniriom video umjetnosti Namom Juneom Paikom (1932. – 2006.) i arhitektom Georgeom Maciunasom (1931. – 1978.) te se pridružuje internacionalnom pokretu Fluxus. Od 1963. odine Beuys redovito sudjeluje na

fluksusovim akcijama te tako 1965. godine izvodi performans *Kako objasniti slike mrtvome zecu*. Beuys, glave premazane medom i zlatom, poučava mrtvog zeca u svome naručju o slikama koje su bile izložene na zidovima. Umjetnik je sebe pretvorio u neku vrstu šamana koji ima znanje i može tumačiti konvencionalnu umjetnost, umjetnost koja je po njegovu mišljenju trebala biti objašnjena. S tim je ritualnim performansom Beuys htio pokazati svoje zalaganje za umjetnost punu duhovnosti koju promatrač može osjetiti, a ne intelektualno razumjeti.³⁹

Koliko je vjerovao u svoje radikalne ideje, ne odustajući od njih, pokazuje činjenica da je otpušten s akademije jer je svim studentima dopustio studiranje umjetnosti, iako nisu položili prijamni ispit. Vjerovao je u obrazovnu moć umjetnosti, ali se zalagao i za pravo svih na obrazovanje. Odlazak s akademije nije ga obeshrabrio, već mu je dao krila za osnivanje *Slobodnog sveučilišta za kreativnost i interdisciplinarno istraživanje* (engl. F.I.U., *Free International University for Creativity and Interdisciplinary Research*), kroz koje je promovirao revoluciju kao cilj, ali ne onu revoluciju za koju je potrebno nasilje, već onu nježnu, skrivenu u razvijanju kreativnosti i promjene svijesti pojedinca. Tu je snagu u njegovim očima imala umjetnost, koja vraća emociju u previše razumom zatrovano društvo.

Promjenu u društvu želi i kroz neprihvatanje kapitalizma te kao jedan od najutjecajnijih osnivača *Stranke zelenih* propagira prirodan oblik života.⁴⁰ Taj ga je angažman doveo do Italije u pokrajinu Abruzzo, gdje je boravio na imanju svojih prijatelja, para Durini, novinarka i mecene Lucrezije De Domizio te njezina supruga, znanstvenika Bubyja Durinija. Tamo je u razdoblju od petnaestak godina nastalo oko 300 njegovih djela, većinom u formi multipla, boca vina i ulja. Multiple su umjetnička djela proizvedena u velikom broju istih primjeraka kako bi bila što pristupačnija većemu broju ljudi. Upravo su zato i Beuysu multiple poslužile kao izvrstan način komunikacije s publikom i samim su time širile njegove ideje. U toj formi nastaju razglednice u različitim materijalima: papiru, drvu, pustu i čeliku.

Svoju ambivalentnost pokazuje i u svojoj političkoj opredijeljenosti. S obzirom na to da je bio pripadnik njemačkih oružanih snaga u doba nacizma, Wehrmachta, i na to da se smatrao antropozofom i misionarom filozofije Rudolfa Steinera, čije su teze utemeljene na rasizmu, bio bi smješten u desni politički spektar. No njegova orijentiranost na budućnost, ulogu pojedinca u društvu, zaštitu okoliša koju problematizira u svojim djelima te činjenica da je bio i jedan od

---

³⁹ Janković, R. I., Meštrić V., *Joseph Beuys: Tko ne želi misliti, leti van!*, 2021., str.1

⁴⁰ Isto, str.7

osnivača Stranke zelenih u Njemačkoj, *Die Grünen*, nedvojbeno ga stavlja u lijevi politički spektar. Do danas, 35 godina od njegove smrti, raspravlja se upravo o tome, a autor njegove biografije Hans Peter Riegel predstavlja dva lica Beuysa oprečna jedno drugome. Ono što se može zaključiti jest da je Beuys tada bio, ali i danas jest sve, samo ne *mainstream*.

6.1. Projekt #Beuys100

Godine 2021. Goethe-Institut Kroatien osmislio je i organizirao mnoga događanja umjetniku u čast kroz projekt *#Beuys100*. U svibnju, mjesecu rođenja Josepha Beuysa, prikazao se nagrađivan dokumentarac “Beuys” redatelja Andresa Veuela iz 2017. godine. Nakon projekcije organiziran je razgovor s redateljem, koji je umjetnika portretirao s dotad neobjavljenim videozapisima i tako prikazao i ljudsku stranu kontroverznog umjetnika.

Oslanjajući se na Beuysove akcije, organizirana je instalacija mlade umjetnice Lucije Žuti, koja se u svojem radu bavi aspektima hrvatskog društva poput religioznosti i nacionalizma. Instalacija SADiti je BITNO bila je postavljena ispred HDLU-a, na Trgu žrtava fašizma u Zagrebu, u kojoj sa sedam srušenih stabala kritizira sustavno uništavanje hrvatskih šuma. Radom se direktno referira na Beuysovu akciju 7000 hrastova – Gradsko pošumljavanje umjesto gradske uprave (njem. *Stadtverwaldung statt Stadtverwaltung*), koja je održana 1982. godine na *documenti 7* u Kasselu. Beuys je tada uz pomoć volontera na različitim mjestima u gradu Kasselu posadio 7000 hrastova s pratećim bazalitim kamenom. Ta umjetnička i ekološka intervencija s ciljem poboljšanja urbanog prostora imala je i ulogu, kako je Beuys naziva, socijalne plastike. Socijalna plastika ili socijalna skulptura, kao umjetnost koja ima formativni učinak na društvo, igrala je važnu ulogu u Beuysovim radovima. U sklopu instalacije ispred HDLU-a organiziran je okrugli stol kako bi se potaknula daljnja diskusija na temu gospodarenja šumama i mogućnosti direktnog aktiviranja građana i umjetničkih akcija.⁴¹

U lipnju 2021. godine je nadalje organiziran *online* panel u kojem su sudjelovali Catherine Nichols, umjetnička direktorica projekta *beuys2021*, i profesor Timo Skrandies s Instituta za povijest umjetnosti Sveučilišta Heinrich Heine Düsseldorf, a koji je moderirala kustosica Ivana Meštrov. Razgovaralo se o „revolucionarnom potencijalu“ Beuysova nasljeđa i predstavljeno je obilježavanje 100. obljetnice Beuysova rođenja u Njemačkoj. Ta je rasprava poslužila kao dobar uvod u izložbu Joseph Beuys: *Tko ne želi misliti, leti van!*, koja je u suranji s Goethe-Institutom

---

⁴¹ *#Beuys100, Saditi je bitno*. Goethe-Instituta Kroatien: https://www.goethe.de/ins/hr/hr/ver.cfm?fuseaction=events.detail&event_id=22201708, (2.8.2022.)

Kroatien postavljena u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu. Izložba je prikazala Beuysove radove iz zbirke MSU-a, fotografije Bubyja Durinija, švicarskog fotografa koji je snimao Beuysove performanse, te izbor radova Josepha Beuysa iz zbirke njemačkog kolekcionara Karla Heinza Rummenyja. Posebno zanimljiv dio izložbe bili su radovi hrvatskih suvremenih umjetnika na koje su Beuysovi radovi imali posredan ili neposredan utjecaj. Lovro Artuković, Željko Badurina, Ivan Ladislav Galeta, Igor Grubić, Željko Jerman, Kristina Leko, Vlado Martek, Zoran Pavelić, Ivan Šeremet u izloženim djelima daju neposredan odgovor na Beuysovo učenje ili u primjenjivanju njegovih metoda ili u reinterpretaciji njegovih radova.⁴²

U prostoru izložbe *Omaggio a Joseph Beuys* – Beuys u djelima hrvatskih suvremenih umjetnika, predstavljeno je i djelo Brace Dimitrijevića iz ciklusa *Prolaznik kojeg sam slučajno sreo* (1971.). Djelo je u Zagrebu izvedeno kao urbana intervencija te je Dimitrijeviću otvorilo vrata svjetske likovne scene.

Prvi susret Dimitrijevića i Beuysa bio je izrazito zanimljiv. Godine 1971. u galeriji Lucija Amelija u Napulju došlo je do pogrešne atribucije radova dvaju umjetnika te je tako počelo njihovo dugogodišnje prijateljstvo. Braco Dimitrijević u sklopu izložbe o svom prijatelju i kolegi Josephu Beuysu održao je jedinstveno predavanje umjetnika o umjetniku, što nije tako često u praksi.

Uz već navedenu ponudu, knjižnica Goethe-Instituta Kroatien organizira i tzv. *Učionice u knjižnici*, tematske radionice za poticanje informacijskih, medijskih i jezičnih kompetencija. Učenici se na taj način mogu upoznati s knjižnicom kao mjestom za učenje, prikupljanje informacija i proširenje znanja njemačkog jezika. Radionice su prilagođene jezičnom stupnju i dobi polaznika te prate aktualne trendove u metodičko-didaktičkim praksama nastave njemačkog kao stranog jezika. Ponuda tema radionica također se redovito aktualizira, primjerice, u sklopu radionica obilježavaju se i značajne godišnjice u njemačkoj povijesti, kulturi i umjetnosti. Tako je 2019. godine obilježena 100. obljetnica osnutka škole za arhitekturu i primijenjenu umjetnost *Bauhaus*, a 2021. bila je u znaku 100. godišnjice rođenja njemačkog umjetnika Josepha Beuysa.

Kako knjižnica Goethe-Instituta Kroatien prati i upotpunjuje rad ostalih odjela, tako su planirane i radionice za učenike i učenice u sklopu obljetnice rođenja Josepha Beuysa. Dobila sam priliku u sklopu svog diplomskog rada osmisliti radionice koje ću predstaviti u nastavku teksta. Zbog epidemiološke situacije te selidbe knjižnice, radionice nisu mogle biti izvedene iste godine.

---

⁴² #Beuys. Goethe-Instituta Kroatien: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/sup/beau.html> (2.8.2022.)

6.2. Potencijal Josepha Beuysa u nastavi

Vjerujem da se u Beuysovoj velikoj umjetničkoj misiji i složenosti njegovih djela, koja na svojstven način služe kao inicijatori društvenih promjena, skrivaju golemi potencijali za nastavne sadržaje. Njegovo djelovanje nadilazi okvire gimnazijskog predmeta *Likovna umjetnost* te je primjenjiva na čitav spektar područja, od biologije, filozofije, stranog jezika, religije, zaštite okoliša pa sve do politike. U primjerima radionica ograničila sam se na tri teme, koje sam prilagodila dobi učenika i njihovoj razini poznavanja njemačkog jezika.

6.2.1. Čovjek i priroda

Odnos čovjeka i prirode kao tema prikladna je za razrede osnovne škole i početak učenja njemačkog jezika. Beuysova djela koristila bi se kao poticaj povezivanja predmeta *Priroda*, *Njemački jezik* i *Likovna kultura*. U kurikulumu nastavnog predmeta *Priroda* za osnovne škole u Republici Hrvatskoj kao jedan od četiri makrokoncepta navodove se *Procesi i međudjelovanja*. U 6. razredu učenici proširuju koncept organiziranosti prirode uočavajući na konkretnim primjerima razine organizacije. Izvodeći opažanja i mjerenja u okolišu, uočavaju međuovisnost žive i nežive prirode, međusobne odnose živih bića na staništu, njihove prilagodbe i životne cikluse.⁴³ Nadalje, u *Kurikulumu nastavnoga predmeta Njemački jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj* jedan je od odgojno-obrazovnih ciljeva učenja i poučavanja predmeta: *pozitivno utjecati na cjelovit razvoj osobnosti učenika unapređivanjem njihovih kognitivnih sposobnosti, strategija učenja i socijalnih vještina, poticanjem kritičkoga mišljenja i pronalaženja kreativnih i inovativnih rješenja problema te izlaganjem različitim estetskim poticajima*.⁴⁴ Izabrana Beuysova djela poslužiti će kao poticaj za stvaranje ideja o upotrebi prirodnih materijala u umjetnosti te za raspravu o odnosu čovjeka i prirode te čovjeka i životinja kao dijelova prirode.

Beuys i njegovo djelovanje bili su povezani s prirodom, koju je smatrao izvorom duhovnosti. Svjestan kako je suvremeni način života udaljio čovjeka od prirode, koristi prirodne materijale koji su po njemu utjelovljivali povezanost umjetnosti i života. Ti su materijali ovisni o vremenskim uvjetima i podložni propadanju. Oni mijenjaju svoj oblik, mirišu, imaju okus, stimuliraju ljudska osjetila te u Beuysovima djelima poprimaju dodatnu simboliku. Pust i mast materijali su koje je

---

⁴³ Kurikulum nastavnog predmeta *Priroda* za osnovne škole, mrežne stranice Ministarstva znanosti i obrazovanja, <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Predmetni/Kurikulum%20nastavnoga%20predmeta%20Priroda%20za%20osnovne%20skole.pdf>, (6.8.2022.)

⁴⁴ Kurikulum nastavnog predmeta *Njemački jezik* za osnovne i srednje škole <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Predmetni/Kurikulum%20nastavnoga%20predmeta%20Njemacki%20jezik%20za%20osnovne%20skole%20i%20gimnazije%20u%20RH.pdf>, (6.8.2022.)

najčešće koristio, a upravo njih zbog svog navodnog iskustva s nomadskim Tatarima smatra bazom duhovnih i društvenih razvojnih procesa.⁴⁵ Mast, kao akumulator energije, povišenjem temperature postaje tekuć, a snižavanjem se ukrućuje te konstantno može mijenjati svoj oblik. Osim energije, potrebna je i snaga pojedinca koja tu mast može oblikovati. Upravo te transformacije kaosa masti u oblik i obrnuto⁴⁶ Beuysu služe kao primjer životnih procesa.

Često je koristio i drvo kao na primjer u svom djelu *Drvena razglednica* (njem. *Holzpostkarte*) iz 1974. godine. Uloga ove multiple bila je pošiljatelju prenijeti izvornu energiju prirode.

Sl. 1. Joseph Beuys, *Drvena razglednica*, 1974., sitotisak na drvu smreke, 10,5 x 15 x 3,3 cm, Pinakothek der Moderne, München

Multiple su u njegovu radu imale veliku ulogu u komunikaciji s publikom i širenju njegovih ideja. Na imanju već spomenutog para Durini pored grada Bolognano u Italiji Beuys umjetničkom akcijom *Obrana prirode* želi dati alternative kapitalizmu i konzumerističkom društvu te naglasiti važnost djelovanja pojedinca u društvu. Njihova je suradnja tako počela i trajala sve do Beuysove smrti. Prva faza akcije započela je sadnjom stabala na petnaestak hektara zemlje, što je trajalo više od četiri godine. U drugoj fazi Beuys održava brojna predavanja o obrani prirode ističući važnost

⁴⁵ Barbara Haiduck und Friedrich Dörffler: *Ein Labor für Joseph Beuys – Werke und Gestaltungsideen zum 100. Geburtstag*, mrežne stranice: www.meinunterricht.de, (pregledano: 5.8.2022.), str. 21.

⁴⁶ mrežne stranice: <https://inkubatormargarinmajoneza.weebly.com/beuys.html>, (pregledano: 5.8.2022.)

potisnute kreativnosti. Na koncu je nastalo oko 300 djela, boca vina i ulja proizvedenih na tradicionalan način te ih je distribuirao kao numerirane multiple s oznakom F.I.U. i svojim potpisom.⁴⁷

6.2.2. Zaštita okoliša

Očuvanje prirode zasigurno spada pod jednu od važnih zadaća koje pojedinac ima u društvu. Važno je rano početi upućivati na važnost suživota s prirodom i drugima. Razne društvene promjene i događanja u svijetu podigli su svijest o važnosti ovog pitanja te se u školama kroz kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo stječu znanja, vještine i stavovi koji učenicima omogućavaju bolje razumijevanje svijeta koji ih okružuje te pomažu u donošenju odluka za dobrobit sebe, zajednice i prirode.⁴⁸

U *Kurikulumu nastavnog predmeta Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije* navedena je jedna od izbornih tema za 7. razred – *Svijet za mene*, u kojoj se navodi kako „učenik istražuje čovjekov odnos prema prirodi i izgrađenom okolišu te mogućnostima njegovog (pre)oblikovanja (preispituje vlastiti odnos prema okolišu i prostoru u kojem živi: likovnim i vizualnim izražavanjem ukazuje na važnost suživota svih živih bića i ekološke svijesti za kvalitetu života)“.⁴⁹

Beuysovi radovi i ideje u kojima upućuje na važnost zaštite okoliša recentne su, sasvim primjenjive i jasne i u današnje vrijeme.

6.2.3. Čovjek i društvo

Rečenica *Svaki je čovjek umjetnik* (njem. *Jeder Mensch ist ein Künstler*) ne odnosi se direktno na umjetničku produkciju. Beuys pritom misli da svaki pojedinac posjeduje potencijal kreativnosti kako bi razmišljanjem, komunikacijom i djelovanjem stvorio *socijalnu skulpturu*, njegov pojam proširenog koncepta umjetnosti u kojem je čovjek tvorac ideja i dizajner društva. Kao oprečna ideja monetarnom sustavu, Beuysu kreativnost igra važnu ulogu u napretku društva i njegov je istinski kapital.

---

⁴⁷ v. mrežne stranice *Jutarnjeg lista*: <https://www.jutarnji.hr/kultura/art/autobiografija-lucrezije-de-domizio-durini-susret-s-josephom-beuysom-zauvijek-je-promijenio-moj-zivot-863017>, (pregledano 5.8.2022.)

⁴⁸ Usp. https://skolazazivot.hr/wp-content/uploads/2020/07/PID_kurikulum_1.pdf (pregledano 18.1.2023.)

⁴⁹ v.

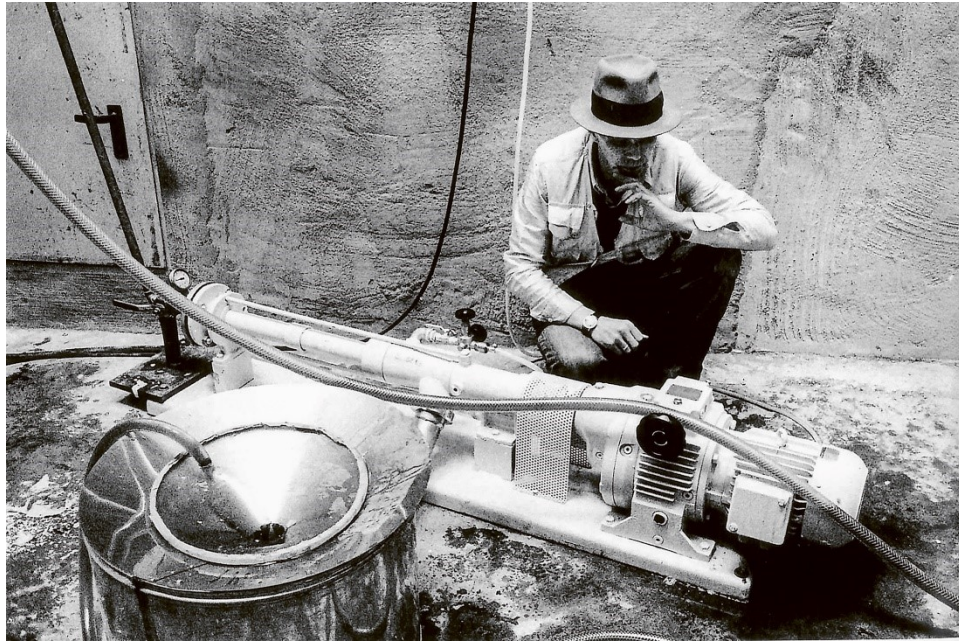
<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Predmetni/Kurikulum%20nastavnog%20predmeta%20Likovna%20kultura%20za%20osnovne%20skole%20i%20Likovna%20umjetnost%20za%20gimnazije.pdf> (pregledano: 18.12.2022.)

Kao važan primjer odnosa čovjeka i društva te umjetničkog djelovanja i društva predstavlja djelo *7000 hrastova* (njem. *7000 Eichen*) Josepha Beuysa, umjetnička akcija i društvena skulptura koju je pokrenuo 1982. Projekt je bio usmjeren na sadnju 7000 stabala hrasta diljem grada Kassela kao izraz ekološke i društvene svijesti. Beuys je vjerovao da će projekt potaknuti ekološku svijest i stvoriti simbol nade i mira koji bi mogao pomoći u liječenju trauma iz prošlosti. Projekt je tek 1987. u potpunosti realiziran te ostaje važan primjer Beuysove predanosti zaštiti okoliša i društvenom aktivizmu.

Sl. 2. Fotografija s akcije 7000 hrastova, 1982., Kassel

Važan je rad u kontekstu čovjeka i društva i instalacija *Crpka za med na radnom mjestu* (*Honigpumpe am Arbeitsplatz*), predstavljena na *documenti 6* 1977. godine, a sastoji se od tehničkog sklopa koji je pumpao 150 kilograma meda kroz prozirnu cijev dugu 173 metra. Simbolizirala je slobodan protok misli, no služila je i kao mjesto rasprave s umjetnikom o pojmu proširenog koncepta umjetnosti i izravne demokracije.

Sl. 3. Fotografija Josepha Beuysa uz instalaciju *Crpka za med na radnom mjestu*, 1977., Kassel

Njegove se ideje aktivizma i demokracije mogu dobro povezati sa svakodnevim životom učenika i učenica. Ona je prisutna kada učenici međusobno komuniciraju verbalnim ili neverbalnim jezikom te rade na nekom zajedničkom projektu u paru ili u većim grupama, kada planiraju ili provode školske projekte ili izlete, ili rade na jačanju međusobnih odnosa. Beuysova socijalna skulptura u tom slučaju postaje zajedničko stvaranje školskog zajedništva. Dakako i nastavnik svojom nastavom, ali i svojim stavovima i načinom ophođenja utječe na učenike pa tako i na društvo.

7. Struktura radionica na temu Josepha Beuysa održanih u Goethe-Institutu u Zagrebu

Cilj je radionice približiti učenicima umjetničko djelovanje Josepha Beuysa na zanimljiv i uzrastu prilagođen način te potaknuti učenike na zaključivanje, razradu ideja te kreativno djelovanje. Metodologijom akcijskog istraživanja pokušala sam primjerom radioničke nastave u knjižnici premostiti složenost umjetničkog jezika koji Beuys koristi, uz pomoć knjižničkog okruženja kao izvora znanja u knjigama, vođenog promatranja likovnih djela te transformacije u djelima prenesenih estetskih načina mišljenja i djelovanja na samostalnu kreativnu praksu.

Radionica s učenicima A2 razine znanja njemačkog jezika izvedena je u okviru jednog ljetnog kampa 2022. godine u Goethe-Institutu. Kamp je koncipiran u obliku radionica na kojima polaznici učvršćuju naučena znanja prošle školske godine te stječu nova znanja i vještine njemačkog jezika.

Tema ovog petodnevnog kampa bila je priroda te se tema Beuysovih radova u kontekstu zaštite okoliša i pčela kao nužnih oprašivača savršeno ukopila. Ideja je kampa i izvanučionička nastava pa je radionica u knjižnici bila odličan prostor za vrijeme visokih temperatura tijekom dana.

Na radionici je sudjelovalo 9 učenika, 4 dječaka i 5 djevojčica. Učenici su bili u dobi od 11 do 13 godina. Petero od devetero tih učenika već su bili polaznici tečaja njemačkog jezika za mlade u Goethe-Institutu, no svi su prvi put posjetili novu knjižnicu i nisu sudjelovali ni na jednoj radionici u knjižnici Goethe-Instituta prije toga.

Radionica s učenicima B1 razine znanja jezika izvedena je u okviru redovite nastave tečaja za mlade koji se odvija subotom u Goethe-Institutu u Zagrebu. Na radionici je sudjelovalo 7 učenika, 4 muškog i 3 ženskog spola, B1.3 razine, u dobi od 14 do 18 godina. Oni također nisu prije posjetili novu knjižnicu te nisu sudjelovali na sličnoj radionici. Tema radionice nije se nastavljala na nastavnu temu iz udženika⁵⁰, već je služila kao ponavljanje i završni sat semestra.

Prilikom svake radionice u knjižnici Goethe-Instituta zaposlenici knjižnice pozdravljaju učenike i predstavljaju im novu knjižnicu i njezinu građu kroz jednu od pripremljenih aktivnosti koje su prilagođene uzrastu učenika. Komunikacija s učenicima obavlja se uglavnom na njemačkom jeziku, no ako se radi o učenicima nižih razreda osnovne škole, komunikacija i upoznavanje izvode se na hrvatskom jeziku. Ishodi ovog dijela svode se na poznavanje osnovnih uloga, djelatnosti i usluga Goethe-Instituta te upoznavanje s načinom rada knjižnica i uvježbavanje samostalnog korištenja sadržaja knjižnice.

Primjeri radionica koje sam osmislila također su prilagođeni predznanju učenika te sam prije pripreme svake od radionica proučila *Kurikulum nastavnog predmeta Njemački jezik za osnovne škole i gimnazije* kako bih se upoznala s ishodima učenja koje su učenici trebali usvojiti do sada. Stoga sam u izvođenju radionica koristila isključivo njemački jezik.

Radionice traju 90 minuta i podijeljene su u tri dijela: uvodni dio u kojem se uvode u temu i kroz razne zadatke upoznaju s umjetnikom, glavni dio u kojemu se obrađuju osnovne odrednice umjetnikova rada kroz jedan od aspekata prije navedenih tema te završni dio u kojem učenici predstavljaju svoje radove.

---

⁵⁰ Beste Freunde B1.2, Hueber Verlag, 2020., München

7.1. Primjer radionice za A2 razinu

Temeljni je cilj radionice za učenike A2 razine jezika upoznati se s prirodnim materijalima koje je Joseph Beuys koristio u svojim djelima te povezivati ideje zaštite okoliša u Beuysovima radovima s radovima koje izrađuju na radionici.

Nakon upoznavanja s učenicima pokazujem im Beuysovu fotografiju te oni u grupama uz pomoć radnog listića (v. prilog 1) pretpostavljaju koliko osoba ima godina, što je po zanimanju, koji su joj hobiji te ima li obitelj. Nakon što učenici ukratko izlože svoje pretpostavke, kratko im govorim o stvarnim činjenicama o umjetniku i uspoređujem s potencijalno dobro pretpostavljenim odgovorima učenika. Govorim im kako mu je važna bila tema prirode i kako u svojim radovima koristi prirodne materijale. Učenici navode prirodne materijale na njemačkom jeziku koje su do sada usvojili. Navode materijale kao što su papir, staklo, drvo (njem. *Papier, Glas, Holz*). Nakon toga učenike pozivam da u galeriji fotografija Beuysovih radova (v. prilog 2) izloženoj u knjižnici Goethe-Instituta pridruže kartice s nazivima prirodnih materijala radovima u kojima se taj materijal pojavljuje. Kažem: *Kommt mit in die Galerie und ordnet die Materialien den Kunstwerken zu.* Prirodni su materijali izloženi na jednom od stolova knjižnice i pored njih se nalazi naziv na njemačkom jeziku *Holz, Glas, Papier, Wachs, Fett, Filz, Metall, Honig, Erde, Stein* (drvo, staklo, papir, vosak, mast, pust, metal, med, zemlja) (v. prilog 3). Nazivi su zalijepljeni na magnetnu podlogu koja se lako može pričvrstiti za metalnu pozadinu na kojoj su izloženi radovi. U nizu materijala nalazi se i jedan uljez, a to je plastika. Ona služi kao misao vodilja u sljedeći zadatak. Pitam učenike koji od ovih materijala zagađuje okoliš. Učenici navode točan odgovor: *Plastik*. Pitam ih: *Was können wir alles für die Umwelt tun?* (Kako možemo brinuti o okolišu?) Neki od odgovora učenika su *recyclen, keine Plastik nehmen, zu Fuß gehen...* (reciklirati, ne koristiti plastiku, ići pješice) Pomažem s potpitanjem: *Und was ist mit Pestiziden? Sind Pestizide gut für die Umwelt? Warum nicht?* (A što je s pesticidima? Jesu li pesticidi dobri za okoliš? Zašto nisu?) U ovoj je grupi jedna učenica na hrvatskom jeziku rekla da pesticidi ubijaju pčele. Pomažem joj na njemačkom: *Ja, das stimmt. Die Pestiziden sind schlecht für Bienen und andere Insekten.* (Da, pesticidi su loši za pčele i ostale insekte.) U slučaju da učenici ne bi naveli pčele, koje nas uvode u sljedeću temu, pokazala bih im rebus na prezentaciji i pitala ih mogu li pogoditi o kojem je kukcu riječ. Učenici bi brzo zaključili da se radi o pčeli. Pčele su važni oprašivači i bez njih ne bi bilo hrane koju jedemo, a na koncu ne bi bilo ni nas. Beuys u pčelama vidi primjer savršenog društva i primjer uloge svakog pojedinca u društvu te vješte tvorce koji svojom toplinom tope vosak i njime grade košnicu te proizvode med, amorfne tvari velike simbolike.

Nakon ovog zadatka učenici mogu nabrojiti prirodne materijale na njemačkom jeziku.

Temom pčela bavimo se i u sljedećem zadatku (v. prilog 4). Učenici su podijeljeni u dva tima pčela. Svaki učenik dobiva jednu papirnatu slamku. Učenici trče kao što pčela leti do cvijeta. Cvijet je u ovoj igri plastična čaša u kojoj se nalaze listići s riječima pčela, od cvijeta do cvijeta, košnica, saće, posebna odjeća (*die Biene, von Blume zu Blume, der Bienenstock, die Waben, Honig, spezielle Kleidung*) i slikama. Učenici moraju dotrčati do cvijeta te uz pomoć usisavanja papirnatom slamkom uzeti papirić i tako ga donijeti do svoje grupe. Učenici se izmjenjuju, a ako nekome papirić padne na pod, podiže karticu s poda i ponovno trči do cvijeta. Grupa koja prva skupi sve kartice, prva dobiva radni listić (v. prilog 5) u koji trebaju upisati riječi s kartica na ispravno mjesto. Pobjednik je onaj tim koji prvi ispravno upiše sve riječi u tekst. Igra je dinamična, zabavna i dobar je primjer kako rad na tekstu i vokabularu ne mora nužno biti dosadan.

U posljednjem su dijelu radionice učenici podijeljeni u dvije grupe. Svakoj je grupi podijeljena uputa na njemačkom jeziku prilagođena A2 stupnju jezika uz pomoć koje učenici izrađuju voštane omote ili hotel za pčele. Tekst radnog listića (v. prilog 6) s uputama jedne grupe glasi: *Za izradu vaših voštanih omota trebate: pamučnu tkaninu, vosak, papir za pečenje, glačalo i ulje. Postupak: 1. Tkaninu izrežite četvrtasto ili okruglo i stavite na papir za pečenje. Na krpu rasporedite pčelinji vosak i dodajte nekoliko kapi ulja., 2. Na krpu s gornje strane stavite papir za pečenje i pažljivo prijeđite peglom., 3. Kada se krpa ohladi, gotova je! Užinu za školu možete spremati i bez plastike.*

Tekst listića (v. prilog 7) s uputama druge grupe glasi: *Za hotel za pčele potrebno je sljedeće: jedna konzerva, šarena vuna/papir, škare, drvene perle, bijeli i crni pust, ljepilo, materijal za punjenje (bambusovi štapići, valoviti karton, strugotine drva, slama, tanke grančice). Postupak: 1. Napunite limenku prirodnim materijalom i ukasite svoj hotel., 2. Objesite ga kod kuće na balkon ili u vrt i čekajte goste.*

Voditeljica radionice prije početka radionice pripremila je radne stanice s potrebnim materijalima (v. prilog 8).

Ishod ovog zadatka je: učenici mogu uz pomoć priloženih uputa napraviti svoj voštani omot ili hotel za kukce. Na kraju radionice učenici svoje uratke mogu ponijeti kući.

7.2. Primjer radionice za B1 razinu

Temeljni je ishod radionice uočavanje i razumijevanje osnovnih obilježja Beuysova stvaralaštva, uz stavljanje naglaska na simbolična značenja predmeta i stvaranje poruke kroz postavljanje više svakodnevnih predmeta u međusobni odnos te primjena tih načela u stvaranju vlastite ideje i poruke u realiziranom radu. Cilj radionice jest prema Beuysovoj ideji *Svaki je čovjek umjetnik* učenicima dati priliku u grupi osmisliti rad koji prenosi neku društveno važnu poruku. Učenici tako surađuju u grupi i iznose svoje ideje.

Nakon kratkog upoznavanja s učenicima uvodim temu s kratkim razgovorom o idejama koje su imali u posljednje vrijeme. Govorim na njemačkom jeziku: *Denkt an eure letzte Woche. Welche guten oder interessanten Ideen hattet Ihr diese Woche?* (Pokušajte se sjetiti neke dobre ili zanimljive ideje koja vam je sinula ovaj tjedan.) Pojam ideje u ovoj će radionici biti tematiziran kao početak ljudskog djelovanja i prijenosa poruka koje je Beuys želio prenijeti u svojim radovima. Potom učenicima pokazujem sliku umjetnika i molim ih da je promotre te pokušaju pretpostaviti što je osoba sa slike po zanimanju. Na njemačkom ih jeziku pitam: *Schaut euch dieses Foto an. Was glaubt ihr, was ist der Mann im Bild von Beruf?* Učenici iznose svoje prijedloge te ih pitam zašto misle da je, primjerice, ribar: *Warum glaubst du, er ist ein Fischer?* Učenici navode odjevne predmete koje Beuys nosi i time potkrepljuju svoj odgovor. Kako gotovo nitko ne pogađa zanimanje, dajem im rješenje i pozivam učenike da mi se pridruže u izložbi njegovih radova. Ishod ovog zadatka jest poticanje interesa učenika za sadržaj radionice.

Fotografije Beuysovih radova otisnute su na A4 papiru i posložene u galeriju (v. prilog 2). Učenici u svom prvom zadatku moraju otkriti ime umjetnika promatrajući njegove radove i rješavanjem križaljke (v. prilog 9). Tekst zadatka na hrvatskom jeziku glasi: *Prošeći galerijom i odgovori na pitanja. Možeš li pomoću križaljke naći ime umjetnika?* Pitanja koja su postavljena jesu: 1. *Što umjetnik nosi na glavi?*, 2. *Koji komad namještaja možeš naći u izloženim djelima?*, 3. *Dio njegove odjeće je i ribička...*, 4. *Koje voće vidiš u izloženim djelima?*, 5. *U kojem djelu vidiš prethodnika mobitela?*, 6. *Što se još u izloženim djelima može jesti?*, 7. *Koje od ovih djela može proizvesti električnu energiju?* Odgovori na pitanja jesu: 1. *šešir* (njem. *Hut*), 2. *stolac* (njem. *Stuhl*), 3. *prsluk* (njem. *Weste*), 4. *limun* (njem. *Zitrone*), 5. *zemljani telefon* (njem. *Erdtelefon*), 6. *med* (njem. *Honig*), 7. *Capri baterija* (njem. *Capri-Batterie*). Nakon što učenici odgovore na pitanja u križaljci i upišu rješenja, kombinacijom označenih slova pronalaze ime. Nakon ovog zadatka učenici mogu nabrojiti neke svakodnevne predmete koji se pojavljuju u radovima Josepha Beuysova.

Nakon što su učenici spojili lice s imenom, govorim im da je za umjetnost jako važna komunikacija s publikom i da je Beuysu komunikacija iznimno važna u njegovu radu. Kao profesor na akademiji volio je razgovarati sa studentima, no iako je preminuo, on i dalje komunicira s nama kroz svoja djela. Zbog toga učenici u sljedećem zadatku skupljaju asocijacije na temu komunikacije (njem. *Kommunikation*). Postavljam im pitanja na njemačkom jeziku: *Wie kommunizieren wir? Was ist wichtig bei der Kommunikation? Sammelt Assoziationen.* (Kako komuniciramo? Što je važno pri komunikaciji? Navedite asocijacije). Neke od asocijacija koje su učenici naveli jesu: društvene mreže, informacije, pošiljatelj, primatelj, govor i tekstovi (njem. *soziale Netzwerke, Information, der Sender, der Empfänger, sprechen, Texte*).

Jedan je od načina komunikacije među mladima moda. Kroz neki njima blizak primjer učenici navode koje se poruke mogu prenijeti odjećom. Učenici u knjižnici traže leksikon sa signaturom 7(091) Beg, pod naslovom na njemačkom jeziku *Begriffslexikon zur zeitgenössischen Kunst (Rječnik pojmova suvremene umjetnosti)* te na stranici 325 vide fotografiju Josepha Beuysa u cijeloj figuri. Zajedno nabrajaju odjevne predmete koje umjetnik nosi. Istu im fotografiju zatim pokazujem na prezentaciji. Učenicima pokazujem još neke fotografije umjetnika te zaključuju da je nosio jednake odjevne predmete na svakoj slici. Njegova odjevna kombinacija igra važnu ulogu u umjetnikovu radu jer ima simbolično značenje. Učenici rješavaju zadatak pomoću mobitela ili tableta u kojem odjevnom predmetu dodjeljuju značenje koje je imalo za Beuysa. Rješenje zadatka jest: šešir od pusta – kreativno razmišljanje, ribički prsluk – povezanost s prirodom, hlače od traperera – rad/proizvodnja, čizme od pusta – povezanost sa zemljom (njem. *der Filzhut – das kreative Denken, die Anglerweste – die Naturverbundenheit, die Jeanshose – die Tätigkeit/die Produktion, die Filzstiefel- die Erdverbundenheit*) (v. prilog 10). Svoje osnovne ideje Beuys prikazuje na sebi te tako i sebe na neki način uprizoruje kao umjetničko djelo. Nakon ovog zadatka učenici mogu definirati način odijevanja Josepha Beuysa i navesti značenje koje je za njega imao pojedini odjevni predmet.

U svojim je radovima Beuys prikazivao i elemente iz svoga života. U sljedećem zadatku (v. prilog 11) učenici u parovima čitaju kratku umjetnikovu biografiju (prijevod na hrvatski jezik nalazi se u prilogu nakon primjera radnog listića) i u njegovu djelu *Čopor* (njem. *Das Rudel*) iz 1966. godine pronalaze elemente iz njegove biografije. Ti elementi su pust, prirodni materijali, njegova priča o nomadskim Tatarima koji su ga spasili od smrzavanja nakon nesreće, vozilo koje podsjeća na avion koji spušta prvu pomoć u ratu itd. Nakon ovog zadatka učenici mogu navesti elemente umjetnikova života koje vidimo u njegovim radovima.

U navedenom se radu učenicima skreće pozornost na ponavljajući element sanjki s dekom od pusta i svjetiljkom. One nas uvode u pojam multipla koje je Beuys često radio. Učenicima se prikazuju još neki primjeri multipla kao npr. *razglednice* (njem. *Postkarten*) koje su nastale između 1968. i 1974. godine. Na prikazanim radovima učenici nabrajaju materijale od kojih su načinjene razglednice te im postavljam sljedeće pitanje na njemačkom jeziku: *Aus welchen Materialien sind diese Postkarten gemacht?* Nakon ovog zadatka učenici mogu nabrojiti materijale koje je Beuys često koristio u svojim radovima.

Njegove multiple nisu bile samo malih dimenzija, a jedan od većih radova je *Zemljani telefon* (njem. *Erdtelefon*) iz 1967. Taj mi je rad poslužio kao impuls za sljedeći zadatak u parovima u kojem učenici osmišljavaju telefonski poziv s planetom Zemljom (v. prilog 12). Tekst zadatka na hrvatskom jeziku glasi: *Poznato djelo Josepha Beuysa Erdtelefon može se čitati kao poziv ljudima da ponovo stupe u kontakt sa Zemljom, da podignu slušalicu i pitaju: „Zdravo Zemljo, kako si?“ Prvo osmislite teme o kojima biste željeli razgovarati sa Zemljom. Zatim napišite dijalog.*

Učenicima se daje vremena za dogovor o tome što će Zemlju pitati, o čemu će pričati i kako će završiti svoj razgovor. U tome ih može usmjeriti i ideja Beuysova rada koja upućuje na narušen odnos čovjeka i Zemlje te pokušaj ponovne uspostave veze sa Zemljom, što je simbolično značenje za grumen zemlje žicom povezan s telefonom. Na tom se radu učenike pitanjima navodi na samostalno zaključivanje o tome koje simbolično značenje imaju pojedini elementi. *Opiši koje predmete vidiš u ovom djelu. Što oni predstavljaju? Što Beuys s time želi reći?* (njem. *Welche Objekte siehst du im Werk? Was stellen diese Objekte dar? Was möchte Beuys damit sagen?*). Učenici nakon ovog zadatka mogu osmisliti i predstaviti dijalog s planetom Zemljom.

Nakon prezentacije dijaloga Zemlje i čovjeka učenicima se predstavlja jedna od najpoznatijih Beuysovih akcija *7000 hrastova* (njem. *7000 Eichen*), koja je započela 1982. godine. Kako je teško slikom prikazati akciju, učenicima se dijeli radni listić (v. prilog 13) i u parovima gledaju video i odgovaraju na pitanja. Tekst zadatka glasi: *Pogledajte video i odgovorite na pitanja: 1. Koji je puni naziv umjetničkog djela?, 2. Kada je Beuys posadio prvo, a kada posljednje stablo?, 3. Od kojih se elemenata sastoji umjetničko djelo?, Što oni simboliziraju?, 4. Kako je prikupljen novac za ovu kampanju?, 5. Po čemu je ovo umjetničko djelo posebno?*

Nakon kratke diskusije i opisa najvažnijih karakteristika rada učenici raspravljaju o Beuysovoj rečenici *Svaki je čovjek umjetnik* (njem. *Jeder Mensch ist ein Künstler*) i o pojmu socijalne plastike.

Nakon ovog zadatka učenici mogu opisati akciju *7000 hrastova* (njem. *7000 Eichen*) i navesti je kao primjer socijane plastike.

U posljednjem dijelu radionice učenici primjenjuju ideju korištenja svakodnevnih predmeta kao formalnih i sadržajnih elemenata umjetničkih djela. U malim grupama biraju nekoliko predmeta koje sam im dala na raspolaganje (v. prilog 14), no ohrabrujem ih da koriste predmete koje imaju u torbi ili koje vide u knjižnici. Za svaki predmet koji su izabrali isprva raspravljaju i bilježe sva formalna i simbolička značenja koja određeni predmet ima te potom predmete stavljaju u odnos jedan naspram drugoga kako bi stvorili novi kontekst i poruku koju žele prenijeti. Kao grupa svom djelu dodjeljuju naslov te svoje radove prezentiraju pred drugima (v. prilog 15). Tekst zadatka na radnom listiću glasi: *Sp početkom objektne umjetnosti u dadaizmu i surealizmu, umjetnici su koristili različite svakodnevne predmete izravno kao formalna i sadržajna oblikovna sredstva.*

a) Razgovarajte o različitim simboličkim značenjima pojedinih predmeta i prikupite različita funkcionalna i simbolička značenja u mentalnu mapu.

b) Kombinirajte svoje objekte na takav način da nastane složeni osjetilni potencijal – vaše umjetničko djelo. Također dodijelite svom radu naslov. Fotografirajte svoj rad. Zatim predstavite svoje umjetničko djelo.

Ishod ovog zadatka jest: učenici mogu samostalno osmisliti umjetničko djelo inspirirano radovima Josepha Beuysa.

8. Primjeri učeničkih radova

Završni dio radionice predviđen je za prezentaciju učeničkih radova. U ovom je dijelu za mlade učenike važna sinteza sadržaja koji su obrađeni na radionici te primjena novog vokabulara na temu prirodnih materijala. Učenici su svoje hotele za kukce i svoje omote od pčelinjeg voska izložili na uzvišenom dijelu knjižnice (v. prilog 16). Učenici su podijeljeni u parove i dodijeljene su im uloge umjetnika i novinara. Kako prezentacija radova ne bi bila monolog, ona se odvija kao kratak intervju novinara s umjetnikom. Takva struktura prezentacije premošćuje prije svega strah od samostalnog prezentiranja, a i metoda razgovora pomaže u strukturiranju izlaganja u obliku kraćih rečenica, odnosno odgovora na pitanje. Prema ZEROJ-u, učenici na navedenoj razini jezika mogu razumjeti i upotrebljavati poznate svakodnevne izraze i osnovne fraze za zadovoljavanje konkretnih potreba, mogu odgovarati na pitanja osobne prirode te komunicirati na jednostavan način koristeći kratke rečenice. Dijalog je i dobra metoda u kojoj učenici vježbaju govor, ali i

vještinu slušanja. Prije prezentacije učenici bilježe pitanja koja će postaviti. Svaki par učenika na njemačkom jeziku vodi dijalog. Nakon toga učenici mijenjaju uloge kako bi svatko bio umjetnik i mogao pričati o svom radu. Voditeljica radionice pomaže učenicima u oblikovanju pitanja koja su učenici htjeli postaviti na njemačkom jeziku: *Welche Materialien hast du benutzt? Welche Farben kann man sehen? Wohin stellst du das Bienenhotel zu Hause auf? Warum hast du ein Bienenhotel gemacht? Welches Essen verpackst du mit deinem Wachstuch?* (Koje si materijale za izradu koristio? Koje boje možemo vidjeti? Kamo ćeš kod kuće postaviti hotel za pčele? Zašto si napravio hotel za pčele? Koje ćeš jelo zamotati svojom voštanom tkaninom?). Treba uzeti u obzir to da prezentacijski dio u obliku intervjua iziskuje puno više vremena od samostalnog izlaganja. Ja sam se odlučila za takvu vrstu prezentacije jer je u grupi bilo malo učenika. Kod većih se grupa prezentacija učenika može izvesti, primjerice, metodom brzog spoja (engl. *Speed-Date*). Učenici stoje ili sjede u dva reda i pitaju partnera jedno od pitanja koje su napisali. Voditelj radionice zvučnim signalom svakih, primjerice, 30 sekundi najavljuje zamjenu partnera. Potom se jedan red pomiče za jedno mjesto lijevo i novi parovi raspravljaju o novom pitanju. Time se prezentacija može ubrzati, a ishod je isti: učenici vode razgovor i svi aktivno sudjeluju.

Prezentacija radova starijih učenika odvijala se na istom mjestu u knjižnici. Na pozornici knjižnice nalazi se projekcijsko platno pa su fotografije njihovih radova bile projicirane kako bi ih svi vidjeli. U radionici su ostvarena i prezentirana ukupno tri učenička rada (v. prilog 17). Svi su se učenici odlučili za stvarne svakodnevnne predmete, a ne za fotografije predmeta iz knjige, tako da nisu radili digitalnu inačicu zadatka na tabletima.

Prvi par učenika svoje je djelo nazvao *Vrijeme je ključ života* (njem. *Zeit ist der Schlüssel zum Leben*). Njihov se rad sastojao od pješčanog sata, ključa i žarulje. Iako predmeti nisu stavljeni u neki poseban odnos niti su ikako povezani, već samo postavljeni jedan pored drugog, učenici su dobro razradili simboliku predmeta i izložili svoju ideju. Simbolična značenja koja su dodijelili ključu bila su novi početak, otvoriti, privatnost i nešto nepoznato (njem. *Neuanfang, öffnen, Privatsphäre, etwas Unbekantes*). Pješčani im sat predstavlja nadu i novi početak (njem. *Hoffnung, Neuanfang*), a za žarulju su naveli život, ideja i otkriće (njem. *Leben, Idee, Entdeckung*). Na njemačkom su opisali svoj rad i objasnili što pod naslovom rada misle: „Prolazimo kroz život i otvaramo nove situacije i ideje u životu. Kako vrijeme prolazi, skupljamo sva ta iskustva i na kraju putovanja ili života zaključavamo, odnosno završavamo svoj život.”

Drugi je par učenika predstavio rad pod naslovom *Suradnja* (njem. *Zusammenarbeit*). Rad se sastojao od male Rubikove kocke, naljepnice u obliku djeteline, novčića i žarulje. Rubikova im je kocka simbolizirala ljude (njem. *Menschen*), žarulja ideju (njem. *Idee*), a novčić i djetelina sreću (njem. *Glück*). Ovaj par nije ispisivao puno asocijacija za simbolično značenje predmeta, već se potrudio predmete posložiti na komadu papira i nacrtanom strelicom, oznakom plus (+) i znakom jednakosti (=) označiti njihov međusobni odnos. U svojoj su prezentaciji također bili vrlo jasni i opisali su značenje svog rada: “Društvo se kao i Rubikova kocka sastoji od mnogo polja različitih boja. Da bi društvo napredovalo, trebaju mu sreća i novac, što vodi do dobrih ideja.”

Treća se grupa sastojala od tri učenika. U radu pod naslovom *Zatvor* (njem. *Gefängnis*) koristili su drvenu figuricu bubamare, kamen i plastičnu vrećicu. Bubamara je za njih simbol za život (njem. *Leben*) i slobodu (njem. *Freiheit*). Simbolična značenja koja su dodijelili kamenu bila su priroda (njem. *Natur*), dugovječnost (njem. *Langlebigkeit*), zemlja (njem. *Erde*), stabilnost (njem. *Stabilität*), a za plastičnu vrećicu naveli su ljudi (njem. *Menschen*), kontrola (njem. *Kontrolle*), zagađenje (njem. *Verschmutzung*) i zatvor (njem. *Gefängnis*). Njihov je rad bio kritika čovjeka i njegova odnosa prema prirodi. Opisali su da čovjek želi kontrolirati prirodu i životinje, izrabljuje resurse i time planet Zemlju zarobljuje i guši je kao plastična vrećica. Također samo držanje te plastične vrećice predstavlja kako čovjek želi prirodu držati u šaci. Navode i kako to nije dobro jer smo i mi ljudi dio prirode, a ne njezini gospodari te da se trebamo okrenuti prirodi i njezinoj zaštiti.

Iz opisanih učeničkih radova jasno je vidljivo kako je cilj radionice ostvaren. Usvojena je ideja umjetnosti koja svakodnevne predmete koristi na direktan i sadržajan način. Učenici su uspješno osmislili i predstavili svoje radove koji su nastali kombinacijom različitih predmeta koji u međusobnom odnosu služe za prijenos određene poruke koju su sami osmislili. Što se jezičnih kompetencija tiče, učenici su u svojim prezentacijama koristili i neke riječi koje nisu odgovarale B1 razini, već višoj razini jezika. Učenici su tijekom pripreme zadatka smjeli koristiti pripremljene tablete te su samostalno tražili riječi kojima su htjeli opisati simboličko značenje nekog objekta i prenijeti svoju poruku. Također, učenici su proizveli jednostavan, povezan tekst o temama od osobnoga interesa te su ukratko iznijeli razloge i objašnjenja za mišljenja, što prema ZEROJ-u odgovara B1 razini učenja jezika.

9. Evaluacija radionica

U okviru ovog diplomskog rada osmišljene su i izvedene dvije radionice na temu Josepha Beuysa, jedna s mlađim učenicima osnovnoškolskog uzrasta A2 stupnja, a druga sa starijim učenicima srednjoškolskog uzrasta B1 stupnja učenja jezika. Time sam željela provesti istraživanje s mlađim i starijim učenicima kako bih mogla usporediti njihov stupanj motivacije i usvojenih činjenica o umjetniku i njegovu radu. Pitanje na koje sam htjela dati odgovor u ovom istraživačkom dijelu rada jest: *Koji su utjecaji radioničke nastave koncipirane na stranom jeziku na temu Josepha Beuysa na motivaciju i ostvareno znanje učenika o radu i djelovanju navedenog umjetnika?*

Kao temelj evaluacije radionica koristila sam upitnik koji sam sastavila na hrvatskom jeziku kako bi se učenici mogli što jasnije izraziti i reći ono što žele, a ne samo ono što mogu reći na stranom jeziku. Važno je također naglasiti da su ga učenici ispunjavali anonimno. Upitnik se sastojao od tri zatvorena tipa zadataka, zadatka višestrukog izbora i pet zadataka otvorena tipa, točnije zadataka kratkih odgovora.

1. Kako si se osjećao/osjećala za vrijeme radionice u knjižnici? a) motiviranije nego inače na nastavi u učionici b) jednako motivirano kao inače na nastavi u učionici c) manje motivirano nego inače na nastavi u učionici
2. Koliko ti je teško bilo rješavati ove zadatke? a) jako teško b) teško c) lako
3. Napiši što ti se svidjelo na radionici u knjižnici? _____
4. Napiši što ti se nije svidjelo na radionici u knjižnici? _____
5. Napiši ukratko što si zapamtio/zapamtila o Josephu Beuysu: _____
6. Bi li volio/voljela ponovno sudjelovati na radionici u knjižnici? a) Da b) Ne

7. Kratko opiši svoj odgovor iz zadatka 6.

(Primjer upitnika)

Tijekom radionica također sam vodila bilješke. One su strukturirane kao obrazac u kojemu detaljnije analiziram sljedeća pitanja:

Haben die SuS die Aufgaben verstanden? Waren zusätzliche Erklärungen nötig? (Jesu li učenici razumjeli zadatke? Je li bilo potrebe za dodatnim objašnjenjima?)	
Wie arbeiten die SuS während des Workshops? (Kako rade učenici za vrijeme radionice?)	
Wie ist die Arbeitsatmosphäre? (Kakva je radna atmosfera?)	
Nach den Präsentationen konnte ich feststellen, dass... (Nakon prezentacija sam zaključila ...)	
Mir ist aufgefallen, dass... (Primijetila sam...)	

(Primjer obrasca)

Rezultate upitnika predstaviti ću u nastavku teksta i to tako da ću zadatke višestrukog izbora prikazati pomoću tablice, a zadatke kratkih odgovora te svoje bilješke opisati zbog jednostavnijeg pregleda.

Pitanje	Odgovor a	Odgovor b	Odgovor c
1. Kako si se osjećao/osjećala za vrijeme radionice u knjižnici?	motiviranije nego inače na nastavi u učionici 5 učenika	jednako motivirano kao inače na nastavi u učionici 4 učenika	manje motivirano nego inače na nastavi u učionici 0 učenika
2. Koliko ti je teško bilo rješavati ove zadatke?	jako teško 0 učenika	teško 2 učenika	lako 7 učenika
6. Bi li volio/voljela ponovno sudjelovati	Da	Ne	Nisam sigurna ⁵¹

⁵¹ Jedna je učenica u anketu nadopisala odgovor c) nisam sigurna.

na radionici u knjižnici?	8 učenika	0 učenika	1 učenika

Tablica 2: Analiza rezultata upitnika učenika na A2 razini njemačkog jezika

Pitanje	Odgovor a	Odgovor b	Odgovor c
1. Kako si se osjećao/osjećala za vrijeme radionice u knjižnici?	motiviranije nego inače na nastavi u učionici 3 učenika	jednako motivirano kao inače na nastavi u učionici 4 učenika	manje motivirano nego inače na nastavi u učionici 0 učenika
2. Koliko ti je teško bilo rješavati ove zadatke?	jako teško 0 učenika	teško 1 učenika	lako 6 učenika
6. Bi li volio/voljela ponovno sudjelovati na radionici u knjižnici?	Da 7 učenika	Ne 0 učenika	-

Tablica 3: Analiza rezultata upitnika učenika na B1 razini njemačkog jezika

Iz rezultata tablice jasno se može zaključiti da je većina učenika na A2 stupnju imala, po vlastitoj procjeni, veću motivaciju na radionici nego inače na nastavi. Stariji su pak polaznici procijenili da im se motivacija nije znatno promijenila. Iako je motivacija teško mjeriva varijabla i podložna je subjektivnoj procjeni, ipak sam je odlučila uvesti u anketu kako bih dobila neku vrstu povratne informacije o osjećaju zadovoljstva učenika. Iako bi možda rezultati B1 grupe učenika bili negativno vrednovani, smatram da im nije bilo dosadno, već su navikli na takav tip interaktivne, komunikativne i zaigrane nastave na Goethe-Institutu. U B1 grupi isključivo su bili polaznici tečaja za mlade, a u A2 grupi bilo je i učenika koji su prvi put sudjelovali u ljetnom kampu i u nastavi u ovoj instituciji općenito. Njihovu općem zadovoljstvu s nastavom u prilog idu i pozitivni odgovori na pitanja kratkog odgovora, no o tome će biti riječi nešto kasnije u tekstu.

Važno je naglasiti da je većina učenika zadatke smatrala lakima, samo je troje od ukupno 16 učenika ocijenilo zadatke teškima. Dvoje je učenika to napisalo u A2 grupi pa smatram da je to zbog toga što je grupa bila heterogena u znanju jezika, a neki nisu bili naviknuti na isključivo njemački jezik u komunikaciji.

Slobodno mogu zaključiti da bi svi učenici ponovili ovaj tip nastave. Jedna je učenica ipak u tom pitanju nadopisala odgovor *c) nisam sigurna*. Ista je učenica navela da su joj neki zadaci bili zbunjujući.

Ono što se mlađim učenicima svidjelo na radionici bila je izrada hotela za pčele. Jedna je učenica navela da joj se svidjelo razgovarati o pčelama i o prirodi. Zanimljivo je nadalje vidjeti ono što se učenicima nije svidjelo. Nisu imali nikakve komentare na radionicu, već su djevojčice napisale da im se nije svidjelo kako su dečki bili glasni ili kako su se glupirali, te je jedan dečko naveo da mu se nisu svidjele djevojčice iz grupe. Kako se radionica izvodila na drugom od pet dana ljetnog kampa i učenici se od prije nisu poznavali, to je sasvim razumljivo za njihovu dob. No tijekom radionice nije bilo problema sa suradnjom između spolova pa ne pridajem veliku pažnju dobivenim rezultatima ovog pitanja jer za ovo istraživanje nije značajno.

Starijim se učenicima svidjelo što su radili samostalno, što su učili o njemačkoj kulturi, što su na istraživački način u grupama obrađivali temu, što su naučili nešto novo te kako je voditeljica radionice na zabavan način prikazala nove informacije. Ono što im se nije svidjelo jest zadatak s videom o Beuysovoj akciji *7000 hrastova* (njem. *7000 Eichen*) jer im je sadržaj videa bio dosadan i nije im se svidjelo ispisivanje informacija iz njega.

Informacije koje su učenici zapamtili nakon radionice o Josephu Beuysu na A2 razini bile su: bio je umjetnik i radio je s prirodnim materijalima, bio je umjetnik koji gleda stvari na drugačiji način, da nije ribar nego umjetnik, da je radio skulpture te da je bio umjetnik koji je volio prirodu. Prema ovim odgovorima možemo zaključiti da su učenici zapamtili osnovne informacije o umjetniku i njegovu radu, što je bio jedan od ciljeva radionice.

Informacije o Beuysu koje su učenici B1 razine zapisali bile su: umjetnik je koristio svakodnevne predmete u radovima, u jednom je svojem projektu posadio 7000 stabala, koristi i kombinira razne materijale kako bi se simbolički izrazio, zagovara jedinstvo i povezanost čovjeka i prirode, odijevao se "čudno", volio je prirodu, prenosio je svoje interese i strast kroz svoju umjetnost ili kroz samog sebe te je na poseban način pomoću raznih objekata komunicirao s publikom.

Kako je cilj radionice bio učenike senzibilizirati za Beuysov rad s predmetima iz svakodnevice koje u njegovim radovima treba odvojiti od njihove funkcije u stvarnosti i u njima prepoznati karakteristike čovjekova ponašanja i bivanja, smatram da je temeljna ideja usvojena, što je vidljivo i opisano u primjerima učeničkih radova.

Vođenje bilješki tijekom radionica uvelike mi je pomoglo u bilježenju promatranog ponašanja učenika tijekom radionice jer su izvedene u širokom vremenskom razmaku jedna od druge. Svim

je učenicima bio jasan dio radionice u kojem se uz pomoć prezentacije vođenim promatranjem likovnog djela stvorila interakcija između učenika i prikazanog djela uz medijaciju voditelja radionice. Učenici su uglavnom odgovarali na pitanja na njemačkom jeziku, no nekada su tražili prijevod riječi koje nisu znali.

Većina je učenika samostano radila zadatke, no intervencija voditelja radionice bila je potrebna u grupnom radu na A2 razini. Grupa učenika čiji je zadatak bio izraditi omote od pčelinjeg voska, trebala je dodatno objašnjenje uputa na radnom listiću. Također im je i upotreba glačala bila izazovnija nego što sam procijenila. Tu sam također pružila pomoć kako se učenici ne bi ozlijedili ili uništili inventar knjižnice. Za neku sljedeću radionicu koristit ću glačalo manjih dimenzija pa vjerujem da onda neće biti problema.

Radna atmosfera bila je produktivna, a učenici su većinom bili zainteresirani, koncentrirani i velika je većina radila samostalno. U grupi mlađih učenika na početku je bilo potrebe za discipliniranjem učenika koji su bili preglasni i ometali djevojčice u radu. No, kako je radionica tekla dalje, svi su lijepo surađivali. Kod starijih učenika to nije bilo potrebno. Oni se već dugo poznaju i naviknuti su na određene metode rada. Disciplina kod njih nije bila problem.

Svi su učenici bez oklijevanja željeli predstaviti svoje radove i na njihovim se licima mogao vidjeti osjećaj zadovoljstva i ponosa na svoje postignuće. Godio im je nastup na pozornici i pljesak koji su nakon prezentacije dobili. Mlađi su učenici posebice uživali u pozornosti. Tijekom prezentiranja učeničkih radova na kraju radionice uočila sam da su stariji učenici zainteresirano slušali opisivanje radova te su u nekoliko navrata jedni drugima postavljali pitanja.

Na temelju ovog istraživanja mogu zaključiti da se učenicima svidio ovaj tip nastave. Iako je radionica bila na njemačkom jeziku, učenici su usvojili najvažnije informacije o umjetničkom radu Josepha Beuysa. Svi bi učenici željeli sudjelovati na još jednoj radionici jer im se svidjela ideja zadatka te atmosfera tijekom radionice, bilo im je zanimljivo učiti o simbolici u umjetnosti i putem rada u grupi doći do zajedničkih ideja, te navode kako im je bilo zabavno jer su radili na različitim aktivnostima pa sat nije bio monoton.

10. Zaključak

Radionice su relativno nov oblik rada u nastavi koji postaje sve zastupljeniji. U nastavi nije samo važno koje ćemo znanje prenijeti nego i kako ćemo ga prenijeti. Radionice, kao specifičan

oblik rada u nastavi, imaju svoju posebnu metodologiju koja osigurava uspjeh procesa aktivnog učenja. Ovakva priprema nastave od nastavnika iziskuje dugotrajno planiranje i razradu sadržaja pa vjerujem da je zbog toga još uvijek dosta zapostavljena u školama. Razne institucije kao što su muzeji, kazališta i knjižnice prepoznale su radioničku nastavu kao model pomoću kojeg svoje djelovanje i rad mogu predstaviti mlađoj publici.

Budući da je učenje definirano kao proces usvajanja različitih znanja, vještina, kompetencija, vrijednosti i normi, a iskustvo temelj učenja, znanja i obrazovanja, jasno je da se učenje ne odvija samo u školi već i u obitelji, društvu i šire. Upravo je zbog toga važno organizirati nastavu izvan prostora škole, u kojem se u školi naučene informacije mogu praktično primijeniti ili uprizoriti, jer baš kako je Albert Einstein rekao: “Učenje je iskustvo, sve ostalo je informacija.”

Prednosti koje izvannastavna mjesta za učenje imaju za učenike jesu učenje kroz igru, učenje usmjereno na doživljaj i autentična iskustva, upoznavanje mjesta koja služe daljnjem obrazovanju, razvoj svih osjetila, obrada teme koja im je bliska te prilika za sudjelovanje koja se pruža svim učenicima.

Smatram da je knjižnica Goethe-Instituta izvrsno mjesto za izvannastavno učenje jer se u njezinim prostorima može organizirati velik broj radionica međupredmetnih tema društvenih i prirodoslovnih predmeta. Osoblje knjižnice već dugi niz godina radi na otvaranju knjižnice prema školama, fakultetima i ostalim institucijama. Knjižnica Goethe-Instituta osim što pruža širok izbor recentnih knjiga, igara i priručnika za nastavu njemačkog kao stranog jezika, svojim se intervencijama u unutrašnjem uređenju prostora prilagodila potrebama svog rada i potrebama svojih korisnika. Program radionica pod nazivom *Učionica u knjižnici* brzo je dobio na popularnosti te su ga mnogi nastavnici prepoznali. U tim su radionicama teme, vrste zadataka te ishodi učenja prilagođeni uzrastu i predznanju učenika. Potiče se korištenje informacijske tehnologije, kreativnosti i razmjene ideja. Sudionicima radionica koji su najčešće učenici svih uzrasta, ali i studenti i umirovljenici, žele se prenijeti vještine samostalnog korištenja knjižnice, interes za upoznavanjem njemačke kulture te jezične kompetencije.

U radu njemačkog umjetnika Josepha Beuysa može se naći golem potencijal za nastavu i radionice na temu čovjeka i društva, čovjeka i prirode, zaštite okoliša te zajedničkih dobara. Beuysovi radovi obraćaju se publici koja želi čuti njegovu poruku, integrirati je u sebe i tako dijeliti u društvu koje se samim time i mijenja. Socijalna plastika, ideja koju je Beuys živio i stvarao,

neposredno se odvija i u školskom obrazovnom sustavu. Učenicima je dopušteno izravnije sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu, što ih priprema da budu aktivni članovi društva.

Osmišljavanje i provedba radionica koje povezuju predmete *Njemački jezik* i *Likovna kultura* za mene je osobno bila pozitivno iskustvo profesionalnog rasta koje bih voljela ponoviti.

Popis literature

Baar, R., Schönknecht, G., *Außerschulische Lernorte: didaktische und methodische Grundlagen*. Weinheim; Basel: Beltz, 2018.

Baur, R., Okonska, D., Roll, H., Schäfer, A., *Sprache durch Kunst: Lerh- und Lernmaterialien für einen fächerübergreifenden Deutsch- und Kunstunterricht*. Münster: Waxmann, 2017.

Čukić, I., *Razvoj biblioteka kao zajedničkih dobara*, Zagreb : Goethe-Institut Kroatien, 2021.

Ende, K., Grotjahn, R., Kleppin, K., Mohr, I., *Deutsch Lehren Lernen: Curriculare Vorgaben und Unterrichtsplanung*. Stuttgart: Ernst Klett Sprachen, 2013.

Flügel, A. ... et al. *Außerschulische Lernorte von Kindern: Reflexionen, Konzeptionen, Perspektiven*. Siegen: Universitätsbibliothek Siegen, 2018.

Freericks, R., Brinkmann, D., Wulf, D., *Didaktische Modelle für außerschulische Lernorte*. Bremen: Institut für Freizeitwissenschaft und Kulturarbeit e.V., 2017.

Janković, R. I., Mešić, V.: *Joseph Beuys: Tko ne želi misliti, leti van!*, katalog izložbe, Zagreb: Goethe-Institut Kroatien – Muzej suvremene umjetnosti, 2021.

Neuner, G., Hunfeld, H., *Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts: Eine Einführung*. Kassel: Universität Kassel, 1993.

Wicke, R. E., *Grenzüberschreitung: der Einsatz von Musik, Fotos und Kunstbildern im DAF-Unterricht in Schule und Fortbildung*. München : Iudicium, 2000.

Mrežne stranice:

Arts Education 10, 20, 30, 1996. Dostupno na: file:///C:/Users/gamer/Downloads/40318-Arts_Education_10_20_30_1996.pdf

Außerschulische Lernorte: Definition, Beispiele und Leitfaden für Schulen: <https://www.forum-verlag.com/blog-bes/auserschulische-lernorte> (12.1.2023.)

AUTOBIOGRAFIJA LUCREZIJE DE DOMIZIO DURINI Susret s Josephom Beuysom zauvijek je promijenio moj život. Jutarnji list, 2014. Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/kultura/art/autobiografija-lucrezije-de-domizio-durini-susret-s-josephom-beuysom-zauvijek-je-promijenio-moj-zivot-863017> (5.8.2022.)

#Beuys100. Goethe-Institut Kroatien. Dostupno na: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/kul/sup/beu.html> (20.8.2022.)

#Beuys100: *Saditi je bitno*. Goethe-Institut Kroatien. Dostupno na: https://www.goethe.de/ins/hr/hr/ver.cfm?fuseaction=events.detail&event_id=22201708, (2.8.2022.)

C- Test. Dostupno na: http://www.c-test.de/deutsch/index.php?lang=de&content=beschreibung_theorie&section=ctest (10.12.2022.)

Geschichte des Goethe-Instituts. Goethe-Institut. Dostupno na: <https://www.goethe.de/de/uun/org/ges.html?fbclid=IwAR2Ii6yNqMUMikm8T8kmeQIId6zwTLCQ6uqxp1j5quD0foBCZXmfJ03uEWU> (20.11.2022.)

Goethe-Institut Kroatien. Dostupno na: <https://www.goethe.de/ins/hr/hr/index.html> (20.11.2022.)

Joseph Beuys. Dostupno na: <https://inkubatormarginmajoneza.weebly.com/beuys.html> (5.8.2022.)

Kurikulum nastavnih predmeta Likovna kultura i Likovna umjetnost. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Predmetni/Kurikulum%20nastavnog%20predmeta%20Likovna%20kultura%20za%20osnovne%20skole%20i%20Likovna%20umjetnost%20za%20gimnazije.pdf> (18.12.2022.)

Kurikulum nastavnog predmeta Njemački jezik za osnovne i srednje škole. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Predmetni/Kurikulum%20nastavnoga%20predmeta%20Njemacki%20jezik%20za%20osnovne%20skole%20i%20gimnazije%20u%20RH.pdf>

Kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo za osnovne škole. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Predmetni/Kurikulum%20nastavnoga%20predmeta%20Priroda%20za%20osnovne%20skole.pdf>, (6.8.2022.)

Manacorda F., *For whom do we write exhibitions?*. Stedelijk Studies. Dostupno na: https://stedelijkstudies.nl/wp-content/uploads/2016/06/Stedelijk-Studies_For-whom-do-we-write-exhibitions_Manacorda.pdf, (12.8.2022.)

Prezentacija *Sprache durch Kunst*., Heike Roll. Dostupno na: <https://www.google.com/search?q=sprache+durch+kunst&oq=sprache+durch+ku&aqs=chrome.0.0i355i512j46i512j69i57j69i59j0i22i30j69i6013.14401j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:5c2306b3,vid:6nRIB6Hm530>

Simmons, John E., *History of museums*. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/266240152_History_of_museums, (12.8.2022.)

T. Tomašević, V. Horvat, A. Midžić, I. Dragšić i M. Dakić, *Sažeta povijest zajedničkih dobara, u: Zajednička dobra u jugoistočnoj Europi, Primjeri Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Sjeverne Makedonije*, <http://ipe.hr/wp-content/uploads/2020/07/Zajedni%20C4%8Dka-dobra.pdf>, (12.8.2022.)

Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. Narodne novine, 2019. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/2275/Zakon-o-knji%20C5%BEicama-i-knji%20C5%BEni%20C4%8Dnoj-djelatnosti> (1.8.2022.)

Zakon o muzejima. Narodne novine, 2018. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_61_1267.html , (1.8.2022.)

Popis i izvori slikovnih materijala

Sl. 1. Joseph Beuys, Drvena razglednica, 1974., sitotisak na drvu smreke, 10,5 x 15 x 3,3 cm, Pinakothek der Moderne, München
https://pinakothek-beuys-multiples.de/wp-content/uploads/2014/06/Inv15806_104.jpg (preuzeto: 5.3.2023.)

Sl. 2. Fotografija s akcije 7000 hrastova, 1982., Kassel
<https://www.lokalo24.de/bilder/2021/01/15/13953020/25272172-herausgeber-volker-schaefer-li-stellte-mit-verlegerin-renate-matthei-und-demvorstandsvorsitzenden-der-kasseler-sparkasse-ingo-buchholz-den-sammelband-38ec.jpg> (preuzeto: 5.3.2023.)

Sl. 3. Fotografija Josepha Beuysa uz instalaciju Crpka za med na radnom mjestu, 1977., Kassel
<https://museumulm.de/wp-content/uploads/2020/11/JOSEPH3.jpg> (preuzeto: 5.3.2023.)

SUMMARY

This final thesis presents a proposal for a workshop on the art of Joseph Beuys. The workshop is designed as an extracurricular activity lasting 90 minutes in the library of the Goethe-Institut in Zagreb. The workshop is intended for students at the A2 and B1 level of knowledge of the German language of primary and secondary school age. The paper presents the importance of extracurricular places for learning and their integration into the subject curriculum of Visual Arts and German Language. Two examples of workshop are presented in detail: one for the A2 level of German language knowledge, and the other for the B1 level of German language knowledge. During the course of the workshop, the emphasis is on independent student work, contact with reproductions of works of art, as well as the use of interactive activities and guided observation of the work of art so that the students reach conclusions. The workshop ends with the presentation of student works.

Key words: Joseph Beuys, workshops, Highschool subjects Visual Arts and German Language, extracurricular places for learning, Goethe-Institut Kroatien

Prilozi

Prilog 1: Informacije o Josephu Beuysu

Schaut euch das Foto⁵² an und notiert, was ihr glaubt.

WOHNORT:

SPRACHE:

FAMILIE:

KINDER:

BERUF:

HOBBYS:

LIEBLINGSTIER:

OUTFIT:

---

⁵² Joseph Beuys:

<https://img.nzz.ch/2021/2/23/72e99fd8-bb93-4eb0-a788-0424b39fac74.jpeg?width=654&height=654&fit=bounds&quality=75&auto=webp&crop=3832,3832,x81,y154>
(5.6.2022.)

Prilog 2: Popis izvora slika Beuysovih radova

Joseph Beuys, *Capri-Batterie*, 1985., žarulja s grlom, drvena kutija, limun, 8 x 11 x 6 cm, Pinakothek der Moderne, München:

https://www.nationalgalleries.org/sites/default/files/styles/feature_header/public/externals/7848.jpg?itok=8ar6-J4Z

Joseph Beuys, *Fettstuhl*, 1964. – 1985., drvo, staklo, metal, boja, mast, termometar, 183 x 155 x 64 cm, National Galleries Scotland:

https://mmg.nyc3.cdn.digitaloceanspaces.com/online/stur-sc-48832/_1600x1600_fit_center-center_none/48832_01_2022-10-26-214758.jpg

Joseph Beuys, *Erdtelefon*, 1967., telefon s žicom, zemlja, drvo, 20 x 70 x 53 cm, Kunstmuseum Bonn:

<https://www.kunstmuseum-bonn.de/wp-content/uploads/2021/03/DB-Erdtelefon-1967-Urobjekt.jpg>

Joseph Beuys, *Honigpumpe am Arbeitsplatz*, 1977., Kassel:

<https://museumulm.de/wp-content/uploads/2020/11/JOSEPH3.jpg>

Joseph Beuys, *7000 Eichen: Stadtverwaltung statt Stadtverwaltung*, 1982., Kassel:

<https://museen.de/imgbstr-9960694.jpg>

Joseph Beuys, *7000 Eichen: Stadtverwaltung statt Stadtverwaltung*, 1982., Kassel:

<https://assets.deutschlandfunk.de/b91ce1d6-8cb5-44b5-80eb-5b1132cf5cf2/original.jpg?t=1647385200391>

Joseph Beuys, *Bienenkönigin I*, 1947.–1952., drvo, pčelinji vosak, gips, Lenbachhaus München:

<https://assets.deutschlandfunk.de/c68fcaf2-c555-4fb4-b1b7-6a0a1d96f4e6/1920x1080.jpg?t=1658223916307>

Prilog 3: Prirodni materijali

Prilog 4: Igra pčela

Die Bienen sind fleißig. Um die Aufgabe lösen zu können, musst du zur Blume rennen und eine Karte mit dem Strohhalm holen.

Viel Spaß!

- 1) Die _____ ist ein Insekt. Ihre Farbe ist gelb-schwarz. Sie hat zwei Fühler, sechs Beine und vier Flügel. Sie fliegt bis zu 30 km/h schnell. Sie hat auch einen Giftstachel, mit dem sticht sie ihre Feinde. Eine Arbeitsbiene lebt fünf Wochen und sammelt in dieser Zeit zwei Teelöffel Honig.
- 2) Die Biene fliegt von _____ zu _____ und saugt mit ihrem Rüssel den Blütensaft (= Nektar) aus der Blüte. Den Nektar transportiert sie in ihrem Magen nach Hause. Im Magen wird der Nektar zu Honig.
- 3) Das Zuhause der Bienen ist der _____. Dort leben ein paar Tausend Bienen in einem Bienenvolk.
- 4) Im Bienenstock übergibt die Biene den Honig aus ihrem Magen anderen Bienen. Diese füttern den Honig an die kleinen Bienen oder sie bauen damit die _____. Dann verschließen die Bienen die Honigwabe mit einem Deckel aus Wachs.
- 5) Der Imker öffnet die Wabe und nimmt den Bienen ihren _____. In einer Maschine trennt er den Honig von der Bienenwabe und füllt ihn dann in Gläser.
- 6) Der Imker muss _____ tragen: Einen Hut mit einem Schleier und Handschuhe, so können ihn die Bienen nicht stechen.

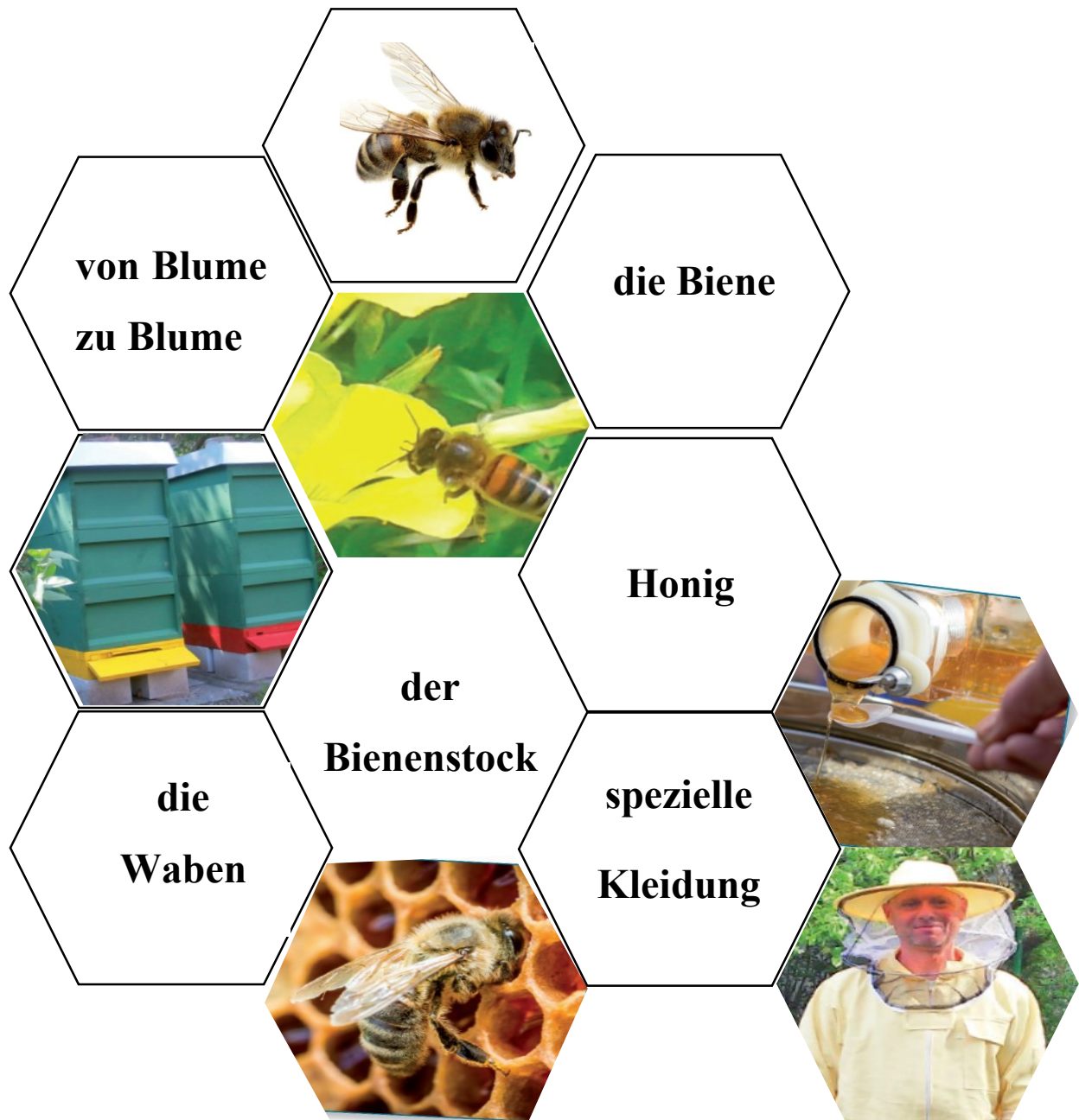
LÖSUNG:

- 1) **Die Biene** ist ein Insekt. Ihre Farbe ist gelb-schwarz. Sie hat zwei Fühler, sechs Beine und vier Flügel. Sie fliegt bis zu 30 km/h schnell. Sie hat auch einen Giftstachel, mit dem sticht sie ihre Feinde. Eine Arbeitsbiene lebt fünf Wochen und sammelt in dieser Zeit zwei Teelöffel Honig.
- 2) Die Biene fliegt von **Blume** zu **Blume** und saugt mit ihrem Rüssel den Blütensaft (=Nektar) aus der Blüte. Den Nektar transportiert sie in ihrem Magen nach Hause. Im Magen wird der Nektar zu Honig.
- 3) Das Zuhause der Bienen ist der **Bienenstock**. In einem Bienenstock leben ein paar Tausend Bienen in einem Bienenvolk.
- 4) Im Bienenstock übergibt die Biene den Honig aus ihrem Magen anderen Bienen. Diese füttern den Honig an die kleinen Bienen oder sie bauen damit **die Waben**. Dann verschließen die Bienen die Honigwabe mit einem Deckel aus Wachs.

---

⁵³ In Deutschland summt es. Klett: https://www.derdiedaf.com/files_media/downloads/Arbeitsblatt_Bienen.pdf (10.10.2022.)

- 5) Der Imker öffnet die Wabe und nimmt den Bienen ihren **Honig**. In einer Maschine trennt er den Honig von der Bienenwabe und füllt ihn dann in Gläser.
- 6) Der Imker muss **spezielle Kleidung** tragen: Einen Hut mit einem Schleier und Handschuhe, so können ihn die Bienen nicht stechen.

Wachstücher

Ihr braucht:

Tücher aus Baumwolle

Bienenwachs

Backpapier

ein Bügeleisen

Öl

1. Stoff eckig oder rund schneiden und auf Backpapier legen. Bienenwachs auf dem Tuch verteilen und ein paar Tropfen Öl dazugeben.
2. Backpapier oben drauflegen und mit dem Bügeleisen vorsichtig darüberfahren.
3. Ist das Tuch abgekühlt, ist es fertig! Du kannst dein Pausenbrot ohne Plastik einpacken ☺

Prilog 7: Grupni zadatak za A2 razinu

Das Bienen-Hotel

Für ein Bienen-Hotel braucht ihr⁵⁴:

1 Blechdose

bunte Wolle/Papier

Schere

Holzperlen

weißer und schwarzer Filz

Klebstoff

Füllmaterial (*Bambusstäbe, Röllchen aus Wellpappe, Holzwolle, Stroh, dünne Zweige*)

Anweisung:

1. Füllt eure Dose mit natürlichem Material und dekoriert euer Hotel.
2. Hängt es zu Hause auf dem Balkon oder im Garten auf und wartet auf eure Gäste 😊

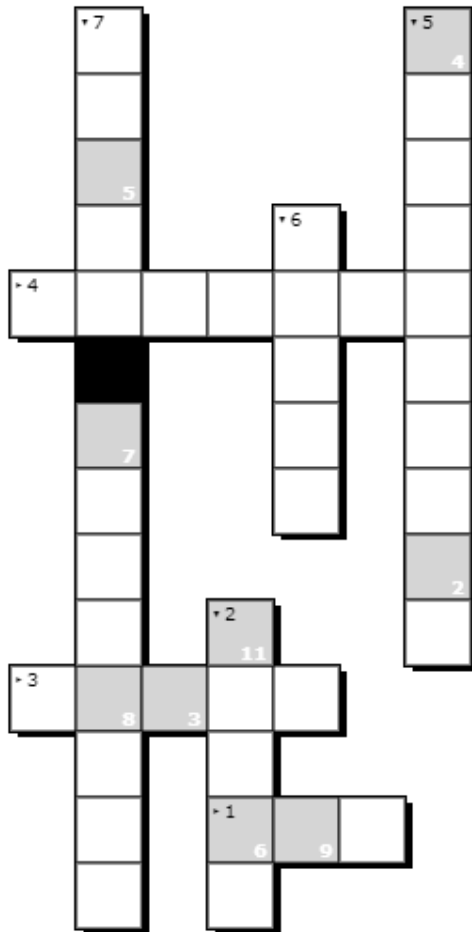
⁵⁴ Wir bauen Insekten-Dosen. GEOLino: <https://www.geo.de/geolino/basteln/21688-rtkl-bunte-nisthilfen-wir-bauen-insekten-dosen> (5.7.2022.)

Prilog 8: Fotografije radnih jedinica

Prilog 9: Križaljka

Geht durch die Galerie und löst die Aufgaben. Könnt ihr den Namen des Künstlers mithilfe des Kreuzworträtsels finden?

1. Was trägt der Künstler auf seinem Kopf?
2. Welches Möbelstück findest du in seinen Werken?
3. Zu seinem Outfit gehörte auch die Angler....
4. Welches Obst findest du in seinen Werken?
5. In welchem Werk findest du den Vorläufer des Handys?
6. Was kann man noch in seinem Werk essen?
7. Welches dieser Werke produziert Strom?

J 2 3 4 5 6

7 8 9 Y 11

Erstellt mit XWords – dem kostenlosen Online-Kreuzworträtsel-Generator
<https://www.xwords-generator.de/de>

Lösung:

1. Was trägt der Künstler auf seinem Kopf?
2. Welches Möbelstück findest du in seinen Werken?
3. Zu seinem Outfit gehörte auch die Angler....
4. Welches Obst findest du in seinen Werken?
5. In welchem Werk findest du den Vorläufer des Handys?
6. Was kann man noch in seinem Werk essen?
7. Welches dieser Werke produziert Strom?

Erstellt mit XWords - dem kostenlosen Online-Kreuzworträtsel-Generator
<https://www.xwords-generator.de/de>

der Filzhut 📍

die Anglerweste 📍

die Jeanshose 📍

die Filzstiefel 📍

Prilog 11: Beuys Biografie

Lest die kurze Biografie von Joseph Beuys. Findet Elemente aus seiner Biografie, die er in seiner Kunst benutzt?

Joseph Beuys ist am 12. Mai 1921 in Krefeld geboren. Seine Kindheit und Jugend verbrachte er in Kleve am Niederrhein. Seine Eltern waren katholisch und erzogen ihren Sohn streng. Joseph Beuys ist in Kleve auf das Gymnasium gegangen und hat dort einiges an Unfug angestellt. Einmal ist er beispielsweise mit dem Fahrrad die Treppen im Schulgebäude herunter gefahren. Solche Streiche machten ihn schon damals berühmt bei Mitschülern und Lehrern. Als Schüler war er besonders gut in den Fächern Biologie, Chemie und Physik.

Eigentlich wollte Joseph Beuys Medizin studieren, aber 1941 ist er zum Militärdienst gegangen. Als Soldat im Zweiten Weltkrieg ist er mit dem Flugzeug abgestürzt, Krimtataren sollen ihn gesund gepflegt haben.

„*Sie rieben meinen Körper mit Fett ein, damit die Wärme zurückkehrte*“, erzählte Beuys später, „*und wickelten mich in Filz, weil Filz die Wärme hält.*“ Ob die Geschichte so stimmt, wird bezweifelt.

Nach dem Krieg besuchte er die Kunstakademie in Düsseldorf.

Nach Abschluss seines Kunststudiums konnte Joseph Beuys nur sehr schlecht von seiner Arbeit als Künstler leben.

1958 hat er seine Frau Eva kennengelernt. Sie haben 1959 geheiratet. Zusammen hatten sie zwei Kinder.

Ab 1961 arbeitete Joseph Beuys an der Kunstakademie in Düsseldorf als Professor für Bildhauerei. Das Unterrichten und das Gespräch mit jungen Menschen, die bei ihm studierten, waren Beuys immer sehr wichtig. Als Lehrer war Beuys so populär, dass er manchmal mehrere hundert Studenten als Schüler hatte. Er ist 1986 gestorben.⁵⁷

---

⁵⁷ Joseph Beuys: *Er wollte die Welt mit Kunst heilen*. Deutsche Welle: <file:///C:/Users/gamer/Downloads/Top-Thema-mit-Vokabeln-2021-05-14-Joseph-Beuys-er-wollte-die-Welt-mit-Kunst-heilen-Manuskript.pdf> (10.10.2022.)
Joseph Beuys: *Die Lebensgeschichte*. Tipp, str. 24.-25.:
https://www.auslandsschulwesen.de/SharedDocs/Downloads/Webs/ZfA/DE/Publikationen/JUMAundTIPP/TIPP1_2004.pdf?__blob=publicationFile&v=2 (10.10.2022.)

Prijevod:

Pročitajte kratku biografiju Josepha Beuysa. Pronađite elemente njegove biografije koje prenosi u svoju umjetnosti?

Joseph Beuys rođen je 12. svibnja 1921. u Krefeldu. Djetinjstvo i mladost proveo je u Kleveu u njemačkoj regiji Donja Rajna. Roditelji su mu bili katolici i strogo su ga odgajali. Joseph Beuys išao je u srednju školu u Kleveu, gdje je činio mnogo nestašluka. Na primjer, jednom se biciklom spustio niz stepenice u školskoj zgradi. Takve su ga ludorije već tada proslavile među učenicima i učiteljima. Kao učenik bio je posebno dobar u biologiji, kemiji i fizici.

Joseph Beuys zapravo je želio studirati medicinu, ali je 1941. otišao u vojsku. Kao vojnik u Drugom svjetskom ratu stradao je u zrakoplovnoj nesreći, a krimski Tatari su ga, navodno, njegovali i ozdravili.

„Utrljali su mi masnoću na tijelo kako bi se toplina vratila”, Beuys je kasnije rekao, „i umotali me u pust jer pust zadržava toplinu.” Sumnja se u to je li ta priča istinita.

Nakon rata pohađao je umjetničku akademiju u Düsseldorfu.

Joseph Beuys je nakon završetka studija umjetnosti vrlo teško mogao živjeti od svog umjetničkog rada.

Godine 1958. upoznao je svoju buduću suprugu Evu. Vjenčali su se 1959. godine. Zajedno su imali dvoje djece.

Od 1961. Joseph Beuys radio je na Umjetničkoj akademiji u Düsseldorfu kao profesor kiparstva. Poučavanje i razgovor s mladim ljudima koji su kod njega studirali uvijek su mu bili važni. Beuys je bio toliko popularan kao profesor da je ponekad imao nekoliko stotina studenata. Umro je 1986. godine.⁵⁸

---

⁵⁸ *Joseph Beuys: Er wollte die Welt mit Kunst heilen.* Deutsche Welle: <file:///C:/Users/gamer/Downloads/Top-Thema-mit-Vokabeln-2021-05-14-Joseph-Beuys-er-wollte-die-Welt-mit-Kunst-heilen-Manuskript.pdf> (10.10.2022.)
Joseph Beuys: Die Lebensgeschichte. Tipp, str. 24.-25.:
https://www.auslandsschulwesen.de/SharedDocs/Downloads/Webs/ZfA/DE/Publikationen/JUMAundTIPP/TIPP1_2004.pdf?__blob=publicationFile&v=2 (10.10.2022.)

Prilog 12: Dijalog sa Zemljom

Der Dialog mit der Erde.

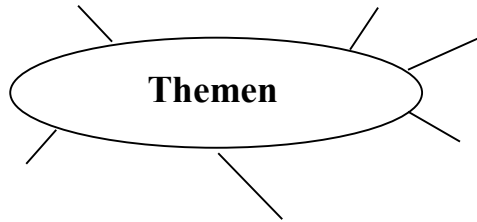

*Erdtelefon, 1967*⁵⁹

Das bekannte Werk von Joseph Beuys *Erdtelefon* kann man als Aufforderung an die Menschen lesen, mit der Erde wieder in Kontakt zu treten, den Hörer abzunehmen und zu fragen: „Hallo Erde, wie geht es dir?“

Sammelt zuerst Themenfelder, über die ihr mit der Erde sprechen möchtet. Schreibt dann einen Dialog.

a)

b) Der Dialog:

---

⁵⁹ *Erdtelefon*: <https://www.kunstmuseum-bonn.de/wp-content/uploads/2021/03/DB-Erdtelefon-1967-Urobjekt.jpg>

Video: 7000 Eichen

Schaut euch das Video an und beantwortet die Fragen:

1. Wie heißt das Kunstwerk mit vollem Namen?
2. Wann pflanzte Beuys den ersten Baum und wann wurde der letzte Baum gepflanzt?
3. Aus welchen Elementen besteht das Kunstwerk? Was symbolisieren sie?
4. Wie wurde das Geld für diese Aktion gesammelt?
5. Was ist an diesem Kunstwerk besonders?

Quelle: *7000 Eichen in Kassel*: Größte grüne Kunstwerk der Welt.

https://www.google.com/search?q=7000+eichen+joseph+beuys&source=lmns&tbm=vid&bih=880&biw=1903&hl=de&sa=X&ved=2ahUKEwjMsrjDxej8AhVuxAIHHVdMBmcQ_AUoA3oECAEQAw#fpstate=ive&vld=cid:1fb77d71,vid:COls5WgbP5k

Prilog 14: Svakodnevni predmeti

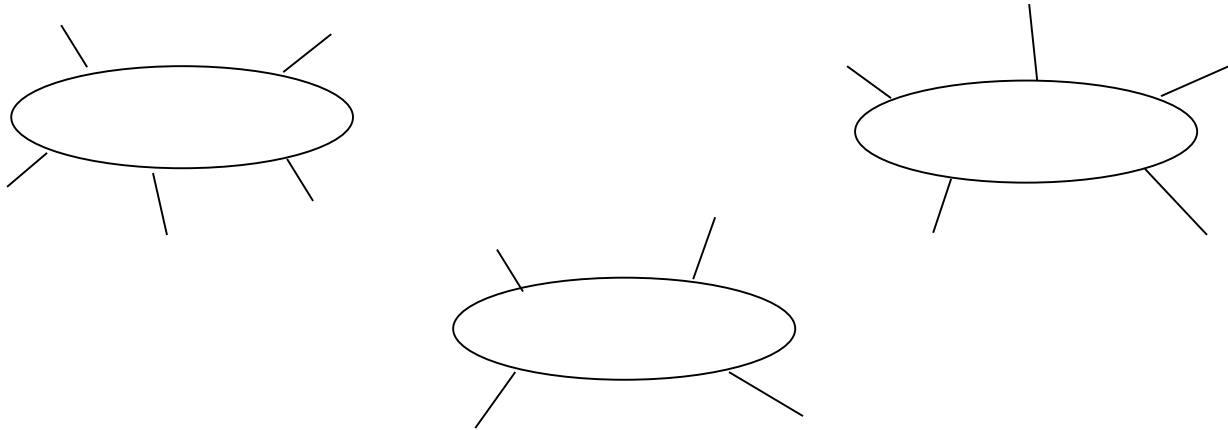

Obojeni pust, ključevi, vosak, žarulje, papirnate novčanice za igru, pješčani sat, naljepnice u obliku djeteline, drvena figura bubamare, drveni pribor za jelo, dugmad, jaja od stiropora, kamen

Das symbolische Objekt

Mit Beginn der Objektkunst im *Dadaismus* und *Surrealismus* nutzten Künstler*innen verschiedene Alltagsgegenstände in direkter Weise als formale und inhaltliche Gestaltungsmittel.

- a) Diskutiert verschiedene symbolische Bedeutungen einzelner Objekte und sammelt in einer Mindmap verschiedene funktionale und symbolische Bedeutungen.

- b) Kombiniert eure Gegenstände so, dass ein komplexes Sinnpotential entsteht – euer Kunstwerk. Gebt eurem Werk auch einen Titel. Macht ein Foto eures Werkes. Präsentiert euer Kunstwerk.

TITEL: _____

SKIZZE:

Prilog 16: Radovi učenika A2 razine

Prilog 16: Radovi učenika B1 razine

Rad prve grupe

Rad druge grupe

Rad treće grupe

